

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

**Diplomsko delo
visokošolskega programa**

**AKTIVNA IN PASIVNA POLITIKA
ZAPOSLOVANJA V POMURSKI REGIJI**

Valentina Padar

Ljubljana, september 2009

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo
visokošolskega programa

**AKTIVNA IN PASIVNA POLITIKA ZAPOSLOVANJA V POMURSKI
REGIJI**

Kandidatka: Valentina Padar
Številka indeksa: 04034136

Mentor: dr. Janez Malačič

Ljubljana, september 2009

Povzetek

Živimo v času, ko se vsak dan srečujemo z velikimi gospodarskimi problemi, kot so brezposelnost ali stečaji podjetij, in z drugimi pomembnimi vidiki, ki vplivajo na posameznike in njihova življenja.

Predvsem v Pomurju, ki že tako velja za najmanj razvito pokrajino, se prav sedaj srečujemo z velikimi gospodarskimi krizami. Vse več ljudi ostaja brez zaposlitve in med njimi je dosti starejših ljudi, katerih delo je postalo nepotrebno.

Tudi delodajalci se čedalje bolj odločajo za zaposlovanje tujcev, saj jim je s prostim pretokom ljudi med državami omogočena cenejša delovna sila.

V diplomski nalogi predstavljam ukrepe aktivne politike zaposlovanja, ki so se izvajali na območju Pomurja ter pomagali brezposelnim osebam do začasne ali trajne zaposlitve.

Ključne besede: brezposelnost, aktivna politika zaposlovanja, pasivna politika zaposlovanja, ukrepi aktivne politike zaposlovanja, zaposlovanje tujcev.

Summary

We live in the time where every day we encounter huge economical problems. For example, unemployment, companies declaring bankruptcies and other important views that affect the individuals and their lives.

Above all, in Pomurje, which is already known to be the least developed part of Slovenia, is right now facing huge crisis (depression). More and more people are unemployed, especially older generation who got laid off, and now they find it impossible to find employment.

Also employers, who are more and more employing foreigners, because with free migration labour is cheaper.

In this report, I am presenting measures of active employment policy in the region of Pomurje, which is helping unemployed population find temporary or permanent employment.

Significant words: unemployment, active employment policy, passive employment policy, measures of active employment policy and employment of foreigners.

KAZALO

Povzetek	II
Summary.....	III
1 UVOD	1
2 BREZPOSELNOST	2
2.1 VRSTE BREZPOSELNOSTI	2
2.1.1 Frikcijska brezposelnost	2
2.1.2 Strukturna brezposelnost	2
2.1.3 Ciklična brezposelnost.....	3
2.1.4 Prikrita brezposelnost.....	3
2.2 NAČINI NASTANKA BREZPOSELNOSTI.....	3
2.2.1 Odpustitev z dela in opustitev dela.....	3
2.2.2 Prva in ponovna zaposlitev	4
2.3 RIZIČNE KATEGORIJE NA TRGU DELA.....	4
2.3.1 Mladi in iskalci prve zaposlitve	4
2.3.2 Ženske	5
2.3.3 Starejši.....	6
2.3.4 Nekvalificirani.....	6
2.3.5 Invalidi	6
2.4 MERJENJE BREZPOSELNOSTI.....	7
3 AKTIVNA POLITIKA ZAPOSLOVANJA	9
3.1 OPREDELITEV AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA	9
3.2 NASTANEK AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA V SLOVENIJI.....	9
3.3 UKREPI AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA	10
3.3.1 Ukrepi za reguliranje ponudbe dela	10
3.3.2 Ukrepi za reguliranje povpraševanja po delu	10
3.3.3 Ukrepi za usklajevanje med ponudbo in povpraševanjem po delu	11
3.4 EVROPSKE SMERNICE ZAPOSLOVNE POLITIKE.....	11
3.5 PROGRAM UKREPOV AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA ZA OBDOBJE 2007–2013	
13	
3.5.1 Strateški cilji programa Aktivne politike zaposlovanja.....	13
3.5.2 Ukrepi programa APZ za obdobje 2007–2013.....	14

3.5.3	Javna dela	17
4	PASIVNA POLITIKA ZAPOSLOVANJA.....	19
4.1	SOCIALNA VARNOST	20
4.1.1	Sistemi socialne varnosti	20
4.1.2	Značilnosti socialnega primera brezposelnosti in njihov vpliv na delovanje trga delovne sile.....	21
4.1.3	Socialna varnost brezposelnih oseb v Sloveniji	22
5	AKTIVNA IN PASIVNA POLITKA ZAPOSLOVANJA V POMURSKI REGIJI.....	25
5.1	PREBIVALSTVO V POMURJU	25
5.2	AKTIVNO PREBIVALSTVO	26
5.3	DELOVNO AKTIVNO PREBIVALSTVO.....	27
5.4	UKREPI ZAPOSLOVANJA	28
5.4.1	Ukrep 1: Svetovanje in pomoč pri iskanju zaposlitve.....	30
5.4.2	Ukrep 2: Usposabljanje in izobraževanje.....	31
5.4.3	Ukrep 3: Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja.....	33
5.4.4	Ukrep 4: Program za povečanje socialne vključenosti.....	35
5.5	PASIVNA POLITIKA ZAPOSLOVANJA V POMURJU.....	36
5.6	ZAPOSLOVANJE TUJCEV	37
5.6.1	Značilnosti zaposlovanja tujcev v Sloveniji 2001-2006.....	39
5.6.2	Zaposlovanje tujcev v Pomurju	40
6	ZAKLJUČEK	43
	LITERATURA.....	45
	VIRI.....	48
	KAZALO TABEL	49
	IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA.....	50

1 UVOD

Pomurska regija leži na severovzhodu Slovenije ob reki Muri, kamor spadata Prekmurje in Prlekija. Na območju Prekmurske regije živi 6,5 % prebivalstva, obsega pa 1.336 km².

Pomurska regija spada med najmanj razvite v Sloveniji. Za pomursko gospodarstvo je značilen velik delež intenzivnega kmetijstva. Regija se v preteklosti ni kaj dosti industrializirala, saj je večina prebivalcev zaposlena pri večjih podjetjih, ki pa večinoma sodijo v problematične dejavnosti. Močno so razvite tekstilna, živilsko-predelovalna ter kovinsko-predelovalna industrija. Srečujemo se z veliko brezposelnostjo, ki predstavlja največji socialno-ekonomski problem družbe in osebno stisko prizadetega posameznika. Zaradi tega je država začela intenzivno razvijati številne programe v okviru aktivne politike zaposlovanja, s katerimi želi vzpodbuditi posameznika k aktivnemu reševanju svojega statusa brezposelnosti.

Namen tega diplomskega dela je ponazoriti aktivno in pasivno politiko zaposlovanja, njenih ukrepov, s katerimi želi doseči manjši obseg brezposelnosti, izboljšati kvaliteto delovne sile ter zagotoviti učinkovitejše delovanje gospodarskih subjektov.

V prvem poglavju podajam osnovne značilnosti o brezposelnosti ter katere vrste brezposelnosti imamo, načine nastanka brezposelnosti. Dotaknila sem se tudi področja merjenja brezposelnosti in katere so rizične kategorije na trgu dela.

V drugem poglavju predstavljam pojem aktivne politike zaposlovanja, saj menim, da premalo poznamo njen pojem in namen. Tako na začetku opredeljujem nastanek in pomen aktivne politike zaposlovanja v Sloveniji, v nadaljevanju pa, kateri ukrepi se izvajajo v okviru aktivne politike zaposlovanja. Slovenija na podlagi evropskih smernic izvaja vrsto konkretnih aktivnosti na področju aktivne politike zaposlovanja.

Pasivna politika zaposlovanja je tema tretjega poglavja, v katerem opisujem pomen in vidike pasivne politike zaposlovanja. Dotaknila sem se tudi socialne varnosti brezposelnih oseb ter tega, katere vrste pomoči se dodeljujejo posameznikom v primeru brezposelnosti. Zanimale so me tudi značilnosti socialnega primera brezposelnosti.

V zadnjem poglavju, ki pa je tudi najpomembnejši del v diplomskem delu, pa predstavljam aktivno in pasivno politiko zaposlovanja v Pomurju za leto 2008. Na začetku namenjam nekaj besed o prebivalstvu v Pomurski regiji in občinah, ki jo sestavljajo. V nadaljevanju sledi predstavitev aktivnega in delovno aktivnega prebivalstva v Pomurju. Pomemben del v tem poglavju pa predstavlja predstavitev ukrepov aktivne politike zaposlovanja, ki so se izvajali.

Prav tako pa je v današnjem času opaženo povečanje zaposlovanja tujcev pri nas. Zato želim na koncu prikazati podatke o zaposljivosti tujcev v Sloveniji kot tudi v Pomurski regiji.

2 BREZPOSELNOST

Brezposelnost je stanje brez formalne zaposlitve. Registrirano brezposelne osebe so prijavljene na ustreznih zavodih ali pa prejemajo denarna nadomestila. Najpogostejši vzroki za brezposelnost so problemi v družini, fizična in psihična nezmožnost opravljanja dela ter razmere v družbi. Pogosto je stopnja brezposelnosti odvisna od gospodarskega stanja v družbi.

Brezposelnost poslabša kvaliteto življenja, saj prinaša manjšo finančno zmožnost. Brezposelne osebe se pogosto manj družbeno in kulturno udeležujejo.

Brezposelnost pa je problematična tudi za državo-zaradi manjšega dotoka davkov ter stroškov v obliki denarnih nadomestil. Neugodna je predvsem pri mladih, ki pridobljeno znanje hitro izgubijo, če ga ne uporabljajo. Zaradi podaljšanega prehoda v obdobje zaposlitve mladi pogosto izgubijo osebno in socialno identiteto ter družbene stike.

Brezposelnost je bila že od nekdaj značilna za vsa kapitalistična gospodarstva in večina ekonomistov zatrjuje, da je neka stopnja brezposelnosti v sistemu potrebna zaradi prožnosti, nadziranja inflacije, mobilnosti dela trga ...

2.1 VRSTE BREZPOSELNOSTI

2.1.1 Frikcijska brezposelnost

Frikcijska brezposelnost je ponavadi kratkotrajno obdobje, posledica časovnega razmika med začetkom iskanja zaposlitve ter pridobitvijo le-te. Najpogostejša je med mladimi, ki iščejo prvo zaposlitev, ter odpuščenimi delavci, ki iščejo novo.

Frikcijska brezposelnost se pojavlja zaradi stalne menjave zaposlitve prebivalstva, ki so normalno zaposleni. Sem sodijo selitve prebivalstva med različnimi mesti in regijami ter iskanjem nove zaposlitve, začasna nezaposlenost šolajoče mladine, ki konča šolanje in išče službo, menjava zaposlitve zaradi spremembe delovnega okolja in podobno. Takšna zaposlitev je začasna, kratkotrajna, traja lahko od enega dneva do nekaj mesecev in predstavlja obdobje med dvema stalnima zaposliltvama. V vsakem gospodarstvu, ki je na ravni polne zaposlenosti delovne sile, srečamo frikcijsko nezaposlenost (Hrovatin, 2000, str. 206).

2.1.2 Strukturna brezposelnost

Strukturna brezposelnost je posledica neuskkljenosti med ponudbo kadrov na trgu delovne sile ter povpraševanjem po njih. Za ta tip brezposelnosti je pogost vzrok hiter tehnološki razvoj. Predstavlja največji problem državam, ki se z njo spopadajo, saj je dolgotrajna in lahko prizadene cele generacije ljudi.

Strukturno nezaposleni se na trgu delovne sile težko prilagajajo novim razmeram, predvsem če gre za odpuščanje starejše kategorije nezaposlenih (nad 45 let). Za prestrukturiranje pogosto poskrbi država s programi aktivnega zaposlovanja, ki vključujejo usposabljanje nezaposlenih za nova delovna opravila in nove zaposlitve. Če so usihajoči sektorji koncentrirani na določenih območjih, strukturna nezaposlenost povzroča visoko nezaposlenost določenih regij (Hrovatin, 2000, str. 206).

2.1.3 Ciklična brezposelnost

Ciklična brezposelnost je posledica nezadostnega povpraševanja na trgu dela oziroma gospodarskih gibanj. Poznamo dve obliki gospodarskih gibanj, in sicer recesijo in konjunkturo. V času konjunktura velja, da bo brezposelnost zaradi dobrega poslovanja podjetij manjša. V času recesije pa je ponudba večja od povpraševanja, kar izhaja iz dejstva, da podjetja skušajo za svoj obstoj v času krize čim bolj zmanjšati stroške.

Ciklična brezposelnost - to so brezposelne osebe, ki so brez službe, ker se gospodarstvo nahaja v recesiji oziroma proizvaja pod maksimalno ravniyo proizvodnje (Sagadin, 2005, str. 117).

2.1.4 Prikrita brezposelnost

V prikrito brezposelnost prištevamo zaposlene, ki so zaposleni, vendar ničesar ne prispevajo k bruto domačemu proizvodu (BDP). Takšnih, ki na delovnem mestu nič ne delajo, je malo. Seštevek vseh nedelovnih ur in preračun ur na število zaposlenih pa bi razkril število prikrito nezaposlenih. Prikrito nezaposlenost ugotavljamo z ocenami (Hrovatin, 2002, str. 207).

2.2 NAČINI NASTANKA BREZPOSELNOSTI

Brezposelnost nastopi, kadar pride do:

- odpustitve z dela,
- opustitve dela,
- prve zaposlitve,
- ponovne zaposlitve.

Posamezniki, ki so odpuščeni ali delo opustijo, prehajajo s položaja zaposlenosti v brezposelnost. Tisti, ki prvič iščejo zaposlitev, preidejo iz potencialne v aktualno ponudbo.

2.2.1 Odpustitev z dela in opustitev dela

Delo izgubljajo zlasti delavci s sekundarnega trga dela, ki opravljajo nespecifična dela in so visoko zamenljivi. Na odpuščanje z dela izredno vpliva moč sindikatov in drugih interesnih skupin.

Delavci opuščajo delo, ker so našli boljše zaposlitev ali ker iz različnih razlogov ne morejo ali nočejo opravljati dela. Tisti delavci, ki jim delo pomeni zgolj sredstvo za preživetje, delo opuščajo z namenom, da bi se nekoliko odpočili. Prav tako pa reagirajo tudi tisti delavci, katerih dohodek ni bistveno večji od nadomestil za čas brezposelnosti. Posamezniki, ki postanejo brezposelni zaradi opustitve dela, navadno upajo, da bodo našli boljše delo ali vsaj enako delo, in sicer v času, ko so upravičeni do sredstev zavarovanja za primer brezposelnosti.

2.2.2 Prva in ponovna zaposlitev

Prvo zaposlitev iščejo predvsem mladi po končanem študiju. Dotok mladine v brezposelnost je značilen za vse države in prispeva k vsem vrstam brezposelnosti. Poleg mladih se kot iskalci prve zaposlitve pojavljajo samozaposleni, ki opuščajo dotedanjo dejavnost.

Ponovno se zaposlujejo tisti posamezniki, ki so delo opustili ali izgubili in so se za določen čas umaknili s trga dela. Gre za prehajanje med zaposlenostjo in samozaposlenostjo.

2.3 RIZIČNE KATEGORIJE NA TRGU DELA

Brezposelnost ni le ekonomska kategorija, pač pa ima pomembne socialne posledice. Pojavlja se v družbenem prostoru, katerega sestavljajo različne družbene strukture, ki se razlikujejo po starosti, spolu, stopnji izobrazbe, delovnih sposobnostih in drugih kriterijih. Za razumevanje posledic je ključnega pomena prav spoznanje o neenaki porazdelitvi brezposelnosti v družbi. Najbolj izpostavljene so naslednje kategorije:

- mladi in iskalci prve zaposlitve,
- ženske,
- starejši,
- nekvalificirane osebe,
- invalidi,
- imigranti.

Dejavniki, ki vplivajo na neenakomerno porazdelitev brezposelnosti so: starost, spol, migriranje, sposobnosti, izobrazba regija in panoga. Z usmerjanjem pozornosti na porazdelitev brezposelnosti lahko v ozadje postavlja probleme njenega obsega. Lahko se zgodi, da so ukrepi bolj usmerjeni v zagotavljanje »enake brezposelnosti za vse« kot pa dela »za vse«.

2.3.1 Mladi in iskalci prve zaposlitve

Okoliščine, ki vplivajo na položaj mladih na trgu dela so:

- znižanje rodnosti,
- spremembe v izobraževalnih sistemih in zvišanje izobraževalnih aspiracij,

- spremembe na trgu dela, ki vplivajo na strukturo zaposlitvenih priložnosti za mlade.

Brezposelnost mladih v Sloveniji je postala resnejši problem v devetdesetih letih. Brezposelnost, s katero so se spopadala podjetja, številni stečaji podjetij, počasno nastajanje novih podjetij in drugi razlogi, so bili vzrok manjšega povpraševanja po delovni sili. Zaposlitvene možnosti mladih so bile majhne, po koncu izobraževanja ali zaposlitve za določen čas so ti po večini postali brezposelni. Ker je dotok mladih na trg delovne sile bolj ali manj konstanten, ga trg dela zelo težko vsrka.

V primerjavi s starejšimi pa se položaj mladih na trgu dela izboljšuje. Pomemben dejavnik, ki vpliva na položaj mladih na trgu delovne sile, je tudi spol. Mlajše ženske so zaradi reproduktivne faze, v katero vstopajo, pri delodajalcih maj zaželeno. Zato težje najdejo prvo zaposlitev, pogosteje se zaposlujejo za določen čas, ter se posledično pogosteje vračajo med brezposelne in tudi ostajajo brezposelne dlje časa.

2.3.2 Ženske

Skozi vsa obdobja je bila ženski priznana njena vloga v biopsihosocialni reprodukciji, medtem ko je bila njena vloga pri ustvarjanju družbenih sprememb in na področju formalnega dela podcenjena, omejevana ter v velikih primerih tudi spregledana. Šele ob koncu devetnajstega in v začetku dvajsetega stoletja so ženske dobile nekatere legalne možnosti za spremembo svojega socialnega položaja.

Za slovenski trg dela je značilno, da so razlike med žensko in moško delovno silo manjše kot v razvitih zahodnih državah. Na slabši položaj žensk v Sloveniji so vplivali, zlasti povečan interes za zaposlovanje, neustrezna izobrazbena struktura in neskladna gospodarska rast. S poglobljanjem gospodarske krize, upadanjem novega zaposlovanja in ukinjanjem nekaterih delovnih mest so se razlike med spoloma zmanjševale. V začetku devetdesetih let so se razmere na trgu delovne sile hitreje slabšale za moško delovno silo kot pa za žensko, saj je gospodarska recesija bolj prizadela moška delovna mesta.

Z umiritvijo tranzicijskih razmer in izboljšanjem ekonomskih razmer so se ponovno začeli kazati znaki slabšega položaja žensk na trgu dela. Delodajalci vse pogosteje zaposlujejo moške, medtem ko ženske, posebno v reproduktivnem obdobju težje najdejo zaposlitev. Negotovost, nižja socialna varnost, manjše možnosti za napredovanje in izobraževanje, ki so povezani z zaposlitvijo za določen čas, so pogoji zaposlovanja, v katere počasi, vendar zanesljivo drsi ženska delovna sila v Sloveniji. Manjša geografska in poklicna mobilnost ter stroški, povezani s porodniškimi dopusti in pogostejšimi bolniškimi, nadalje pogojujejo težjo zaposljivost žensk (Černigoj, Sadar, Verša, 2002, str. 405).

2.3.3 Starejši

V zadnjem desetletju se je prebivalstvo Slovenije začelo dokaj hitro starati. Dejstvo je, da dolgoročni demografski trendi staranja prebivalstva lahko resno povzročijo pomanjkanje delovne sile.

Posledice staranje prebivalstva (Verša, 2002, str 375-380):

- zmanjšuje se kontigent delovno sposobnega prebivalstva in posledično tudi število aktivnega prebivalstva,
- delovno aktivno prebivalstvo se stara,
- povečuje se število upokojencev, s tem naraščajo tudi potrebe po zagotavljanju sredstev za obveznosti iz socialnih sistemov, kar bremeni delovno aktivne.

V začetku devetdesetih let so bile zaradi povečane brezposelnosti prizadete vse starostne skupine. Naraščalo je število mladih brezposelnih kot tudi število starejših brezposelnih oseb (nad 40 let). Starejši so običajno postajali brezposelni kot trajno presežni delavci in delavci iz podjetij, ki so šla v stečaj.

2.3.4 Nekvalificirani

Med nekvalificirane delavce spadajo tisti, ki nimajo nobene izobrazbe oziroma usposobljenosti. Večina teh opravlja bolj zahtevno delo, kot ga zmore, ker je glavni vir njihove negotovosti. V današnjih razmerah lahko pričakujemo naraščanje zahtevnosti dela, po drugi strani pa je dovolj delavcev z več znanja, ki nekvalificirane izpodrinjajo v konkurenci za prosta delovna mesta. Delodajalci dajejo prednost kvalificiranim delavcem, ki so produktivnejši in v pogojih povečane ponudbe, ne bistveno dražji.

2.3.5 Invalidi

Ključni, vendar ne edini razlog za večjo brezposelnost invalidov so njihove zmanjšanje in omejene delovne sposobnosti. Pomemben dejavnik, ki prav tako vpliva na večjo brezposelnost invalidov, je družbena stigmatizacija. Delodajalci so običajno mnenja, da so invalidi premalo prilagodljivi, manj učinkoviti in ne dovolj vztrajni. Izbor delovnih mest za invalide je običajno omejen na nezahtevna, manj ugledna in slabše plačana dela.

Število brezposelnih invalidov sicer stagnira, kar pa ni posledica večjega vključevanja invalidov v zaposlitev, pač pa rezultat večjega dodelovanja statusa invalidnosti. Podatki o upokojevanju invalidov kažejo, da je ta populacija vse bolj izpodrinjena s trga dela. Delež invalidov na trgi dela je za polovico nižji, kot je pri celotni populaciji.

2.4 MERJENJE BREZPOSELNOSTI

Podatke o brezposelnosti lahko prikazujemo kot absolutno število brezposelnih ali v obliki stopnje brezposelnosti. Da bi brezposelnost lahko merili, je potrebno poznati nekaj osnovnih statističnih in demografskih pojmov, ki se nanašajo na aktivnost celotnega prebivalstva določene države. Prebivalstvo lahko na osnovi fizioloških zmožnosti sodelovanja razdelimo na (Malačič, 2003, str. 25-29):

- aktivno prebivalstvo (delovna sila),
- neaktivno prebivalstvo.

Da bi brezposelnost lahko merili, je potrebno opredeliti še delovni kontingent. Sem spadajo:

- moški v starosti med 15 in 64 let ter
- ženske v starosti med 15 in 59 let.

V večini evropskih držav sta uporabljena dva načina merjenja brezposelnosti:

- registrirano merjenje brezposelnosti in
- anketa o delovni sili.

Registrirano merjenje brezposelnosti

Register iskalcev zaposlitve zajame vsako osebo, ki je kot iskalec zaposlitve prijavljena na zavodu za zaposlovanje. Stopnja registrirane brezposelnosti predstavlja delež registriranih brezposelnih oseb v aktivnem prebivalstvu. Slednjega poleg registriranih brezposelnih oseb predstavljajo še zaposlene in samozaposlene osebe. V tem primeru spremljamo formalno delovne statuse prebivalstva (Domadenik, 1994, str. 331).

Po opredelitvi Zavoda za zaposlovanje so brezposelne osebe tiste, ki:

- so registrirane kot brezposelne osebe na Zavodu za zaposlovanje,
- nimajo zaposlitve in niso zaposlene,
- niso lastniki in solastniki podjetja, v katerem bi v zadnjem letu ustvarjali dohodek za preživetje in ne opravljajo nobene samostojne dejavnosti,
- niso lastniki, zakupniki ali uporabniki nepremičnin,
- nimajo nobenih drugih virov rednih dohodkov za preživetje.

Nacionalne registre o prebivalstvu vodijo vse države. Predvsem gre za podatke o brezposelnih, ki se zbirajo na uradih za zaposlovanje ali v drugih sorodnih državnih ustanovah. Glavne prednosti te metode so ažurnost (vsak mesec) in razpoložljivost podatkov celo na ravni občin ter relativno nizki stroški. Pomanjkljivosti te metode so predvsem v občutljivosti na spremembe v zakonodaji, mednarodni neprimerljivosti ter v tem, da podatki ne kažejo dejanskega stanja na trgu delovne sile, ampak prikazujejo le formalne podatke.

Anketno merjenje brezposelnosti

Anketa o delovni sili je anketno statistično spremljanje prebivalstva, ki temelji na izbranem vzorcu gospodinjstev.

Brezposelne osebe so po tej metodologiji (Bregar et al., 1994, str. 309) opredeljene kot osebe, ki:

- v zadnjem tednu pred anketiranjem niso delale (niso bile zaposlene ali samozaposlene in niso opravile nikakršnega dela za plačilo),
- aktivno iščejo delo (so se v zadnjih štirih tednih oglasile na Zavodu za zaposlovanje),
- so takoj pripravljene sprejeti delo,
- so že našle delo, ampak ga še ne opravljajo – opravljati ga bodo začele po anketiranju.

V nasprotju z administrativnimi registri dobimo z anketnim zajemom podatkov dejanske aktivnosti v populaciji v določenem časovnem obdobju. Na podlagi anketnih podatkov lahko ocenimo, koliko ljudi je bilo dejansko delovno aktivnih ne glede na njihove formalne statuse, in koliko jih je bilo dejansko brezposelnih, ne glede na to, ali so bili registrirani kot brezposelni ali ne.

3 AKTIVNA POLITIKA ZAPOSLOVANJA

3.1 OPREDELITEV AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA

Aktivno politiko zaposlovanja (v nadaljevanju APZ) bi lahko označili kot nabor raznovrstnih programov in ukrepov, s katerimi država neposredno in selektivno posega na trg dela, da bi med delovno aktivne zaposlene in nezaposlene vključila in v tem statusu zadržala čim več delovno sposobnega prebivalstva in da bi preprečila in zmanjšala brezposelnost (Svetlik et al., 2002, str. 174).

Aktivno politiko zaposlovanja je potrebno ločiti od pasivne, saj cilj slednje ni neposredno poseganje na trg dela, temveč blaženje posledic njegovega delovanja, na primer z zavarovanjem delavcev in izplačevanjem nadomestil plač ob brezposelnosti.

Namen APZ je zagotavljanje ekonomske aktivnosti in zaposljivosti čim širšemu krogu posameznikov.

3.2 NASTANEK AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA V SLOVENIJI

APZ se je konec štiridesetih najprej pojavila na Švedskem, in sicer z namenom, da bi se izboljšal ekonomski položaj dežele in s tem tudi blaginja in socialna varnost delavcev.

V šestdesetih letih pa so APZ začele uvajati tudi druge razvite države, zlasti na podlagi priporočil OECD (1978). Razlogi za to so bili (Svetlik et al., 2002, str. 175):

- težnja po ohranjanju polne zaposlenosti, ki je bila vzpostavljena med vojno in poveljno gospodarsko obnovo,
- hkratno naraščanje brezposelnosti in inflacije, ki je bila vzpostavljena med obdobjene uporabe Keynesovega modela regulacije gospodarstva,
- naraščajoča strukturna brezposelnost,
- pomanjkljivost izobraževalnih sistemov, ki jim ni uspelo usposobiti primerne delovne sile,
- hitro naraščanje ponudbe dela zaradi vstopanja žensk in mladih,
- pojavljanje obrobni družbenih skupin, ki so bile vse bolj izločene s trga dela,
- ponavljajoči se gospodarski ciklusi, za katere je bilo značilno, da brezposelnost ob vsaki novi konjunkturi ni več padla na prejšnjo raven in je stalno naraščala.

APZ je opredeljena v Zakonu o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti. Pravice iz zavarovanja za brezposelnost izvaja Zavod, nekatere ukrepe APZ (ohranitev produktivnih delovnih mest in sodelovanje pri reševanju presežkov v državnih podjetjih) pa še Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (MDSSZ). Sredstva za to se zagotavljajo iz državnega proračuna.

3.3 UKREPI AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA

Programi in ukrepi, ki so jedro APZ, so se v desetletju njenega razvoja širili in preoblikovali. Avtorji jih razvrščajo različno, najpogosteje pa jih delimo v naslednje tri skupine:

1. Ukrepi za reguliranje ponudbe dela
2. Ukrepi za reguliranje povpraševanja po delu
3. Ukrepi za usklajevanje med ponudbo in povpraševanjem po delu

Vseh programov in ukrepov, ki se pojavljajo v okviru APZ, ne moremo uvrstiti v te skupine. Posamezne skupine ukrepov ne vplivajo zgolj na eno vrsto odkrite brezposelnosti.

3.3.1 Ukrepi za reguliranje ponudbe dela

S temi ukrepi naj bi zmanjšali predvsem strukturno brezposelnost, ki je posledica poklicne, izobrazbene ali regionalne narave. Nastali sta dve vrsti programov, in sicer izobraževalni programi, ki naj bi pospeševali poklicno in izobrazbeno mobilnost, ter programi za spodbujanje prostorske mobilnosti¹ (Svetlik, 1985, str. 116-127).

Namen programov za spodbujanje prostorske mobilnosti je sledenje delovne sile selitvi kapitala iz regije v regijo. Velike strukturne spremembe, ki se kažejo v opuščanju nekaterih vrst proizvodnje in začenjanju novih, vplivajo na koncentracijo proizvodnje v nekaterih krajih, kjer začne primanjkovati delavcev. Programi so oblikovani tako, da naj bi spodbujali in olajševali selitve. Mobilnost dosežemo tudi z ustrežno denarno stimulacijo in stanovanjsko politiko (Ignjatović, 2002, str. 29-30).

3.3.2 Ukrepi za reguliranje povpraševanja po delu

S temi ukrepi naj bi zmanjševali brezposelnost zaradi premajhnega povpraševanja po delu. Ukrepi za ohranjanje obstoječih delovnih mest poskušajo ohranjati zaposlitve tako, da na primer z zakoni in kolektivnimi dogovori otežijo (obvezna posvetovanja s sindikati), časovno odložijo (dolgi odpovedni roki) ali podražijo (izplačevanje odpravnin) odpuščanje delavcev. Proti odpuščanju uporabljajo tudi finančne spodbude, kot je subvencioniranje stroškov delovne sile ob začasnem skrajšanju delovnega časa ali subvencioniranju usposabljanja. Na ta način delodajalci delavce obdržijo, namesto da bi jih zamenjali z novimi in drugače usposobljenimi (Svetlik, Batič, 2002, str. 180).

Posebna oblika uravnavanja povpraševanja po delu so javna dela. Kljub temu, da njihov nastanek sega v obdobje pred uveljavitvijo APZ, so dobila svoje mesto tudi v njenem okviru. Gre za neposredno odpiranje delovnih mest za začasno zaposlitev brezposelnih, ki so vključeni v projekte, koristne za skupnost (Ignjatović, 2002, str. 32).

---

¹ Kadar govorimo o prostorski mobilnosti, gre običajno za mobilnost znotraj države: iz regij, v katerih trenutno iskalci zaposlitve živijo, v regije, ki imajo ustrezna prosta delovna mesta, boljše gospodarstvo, boljše življenjske razmere (Ignjatović, 2002, str. 30).

3.3.3 Ukrepi za usklajevanje med ponudbo in povpraševanjem po delu

Ukrepi za usklajevanje med ponudbo in povpraševanjem po delu zmanjšujejo frikcijsko brezposelnost. Z vzpostavljanjem informacijskih sistemov o iskalcih zaposlitve in o prostih delovnih mestih, s posredovanjem teh informacij in s svetovanjem glede zaposlovanja, kariere, poklicev, izobraževanja in usposabljanja povečujejo pretok informacij med delodajalci in delojemalci. Z njihovo pomočjo naj bi trg dela postal preglednejši (Svetlik, Batič, 2002, str. 180-181).

3.4 EVROPSKE SMERNICE ZAPOSLOVNE POLITIKE

Luksemburške smernice nedvomno spadajo med najpomembnejše dokumente EU za politiko zaposlovanja, saj predstavljajo konsenz evropskih držav o glavnih problemih na področju zaposlovanja, o ciljih in načinih njihovega razreševanja.

Z usmeritvami APZ so opredeljeni ukrepi, ki odražajo skupne interese različnih ministrstev in predstavljajo medsektorsko usklajene aktivnosti za doseganje izbranih ciljev trga dela.

Smernice zaposlovalne politike, katere je prevzela tudi Slovenija, temeljijo na štirih stebrih:

- I. steber – Povečanje zaposljivosti prebivalstva,
- II. steber – Pospeševanja podjetništva,
- III. steber – Povečanje prilagodljivosti podjetij in zaposlenih,
- IV. steber – Izenačevanje možnosti zaposlovanja.

I. Steber – Povečanje zaposljivosti prebivalstva

Za zniževanje brezposelnosti mladih je pomemben razvoj preventivnih in na zaposljivost usmerjenih strategij, ki temeljijo na zgodnjem ugotavljanju potreb posameznikov. Brezposelnim mladim je potrebno v roku šestih mesecev omogočiti nov začetek v obliki usposabljanja, delovne prakse, zaposlitve ali drugega ukrepa za zaposlovanje.

Da bi aktivno spodbujali zaposljivost, je v precejšnji meri potrebno prilagoditi davčne sisteme ter sisteme usposabljanja in socialni prejemkov. S tem bi spodbujali brezposelne in neaktivne k iskanju in sprejemanju dela.

Pomembno je razviti ukrepe za ohranjanje delovne sposobnosti, vse življenjsko učenje in prožne oblike, da bodo tudi starejši delavci aktivno sodelovali v delovnem življenju.

Zaposlovalni obeti za mlade, ki zapuščajo šole, ne da bi pridobili lastnosti za vstop na trg, so slabe. Pomembno je zagotoviti usposobljenost mladih za prilagajanje tehnološkim in gospodarskim spremembam s pričevanjem sposobnostih, ki ustrezajo trgu dela. Veliko posameznikov in skupin ima težave pri pridobivanju ustreznih sposobnostih za zaposlovanje ter zagotavljanju vstopa na trg dela.

II. Steber – Pospeševanje podjetništva

Tukaj so ključne dejavnosti namenjene povečevanju podjetniške naravnosti različnim ciljnim skupin prebivalstva, predvsem mladih, žensk in ljudi na podeželju. Razvoj novih podjetij in rast malih ter srednjih podjetij sta bistvena za odpiranje novih delovnih mest. Usposabljanja za podjetništvo in razvoj podpornih storitev za podjetnike pa imajo namen spodbuditi brezposelne k samozaposlovanju in ustanavljanju malih podjetij.

Razviti je potrebno razmere za polno izkoriščanje možnosti zaposlovanja v industrijskem storitvah in storitvenem sektorju, in sicer z odpiranjem možnosti oblikovanja več ali boljših delovnih mest v informacijski družbi in v okoljskem sektorju.

III. Steber – Povečanje prilagodljivosti podjetij in zaposlenih

Pri pospeševanju prilagodljivosti podjetij in zaposlenih odigra ključno vlogo razvoj aktivnega socialnega partnerstva, ki zagotavlja ustrezno ravnovesje med potrebo podjetij po uvajanju sodobne organizacije dela in prilagodljivosti med delodajalci in delojemalci ter potrebo delojemalcev po zagotovitvi ustrezne stopnje varnosti. Slednja se mora zagotavljati predvsem z razvojem višje stopnje znanja in usposobljenosti zaposlenih, kar povečuje stopnjo njihove prilagodljivosti (Kopač et al. 2002, str. 85).

Ključne dejavnosti na tem področju so usmerjene v razvoj programov informacijske, tehnološke, programske in kadrovske prenove podjetij ter v spodbujanje njihovega medsebojnega povezovanja na različnih področjih. Mnogo bolj pa je potrebno zagotoviti internacionalizacijo naših podjetij s pridobivanjem strateških partnerjev in pospeševanjem novih naložb.

Socialni partnerji morajo s pogajanjem doseči sporazume o modernizaciji organizacije dela, vključujoč prožne oblike dela, saj bi s tem napravili podjetja storilna in konkurenčna, s tem pa bi dosegli potrebno ravnotežje med prožnostjo, prilagodljivostjo in varnostjo.

Potrebno je izboljšati računalniško pismenost zaposlenih, se pravi večje investiranje v človeški razvoj in zagotoviti davčne in druge spodbude za razvoj usposabljanja v organizacijah.

IV. Steber – Izenačevanje možnosti zaposlovanja

Pri izenačevanju možnosti zaposlovanja izhajajo ukrepi predvsem iz dejstva, da obseg skupin, ki jim grozi socialna izključenost v strukturi brezposelnih, nenehno narašča. Število brezposelnih invalidov se je v zadnjih letih podvojilo, skoraj polovico brezposelnih predstavljajo starejši od 40 let, delež brezposelnih z različnimi omejitvami pri zaposlovanju pa je četrtnina vseh brezposelnih. Uresničevanje ciljev

tega stebra je veliko odvisna od tistih dejavnosti, ki so povezane s povečanjem zaposljivosti in pospeševanjem podjetništva, posebej še v povezavi z lokalnimi zaposlitvenimi pobudami (Kopač et al., 2002, str. 86-87).

Ženske imajo še vedno težave pri dostopu do zaposlitve, razvoju karier, nagrajevanju in usklajevanju profesionalnega in družinskega življenja. Zato je pomembno, da so ukrepi APZ ženskam dostopni v enakem deležu, kot ga imajo brezposelni. Prav tako je potrebno zmanjševati razlike v stopnji brezposelnosti med ženskami in moškimi z aktivno podporo povečanja zaposlovanja žensk, dejavni izenačitvi zastopanosti žensk in moških v vseh sektorjih in poklicih, spodbuditi enako plačevanje za enako opravljeno delo.

Potrebno je oblikovati, uporabljati in spodbujati politiko, ki bo prijazna do družin, skupaj s starševskimi in drugimi dopusti ter kakovostnimi storitvami varstva za otroke in druge odvisne člane, ki bodo dostopne in si jih bo mogoče privoščiti. S tem se omogoča vstop in ostanek na trgu dela ženskam in moškim.

3.5 PROGRAM UKREPOV AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA ZA OBDOBJE 2007–2013

Program ukrepov aktivne politike zaposlovanja (v nadaljnjem besedilu: program APZ) sprejme Vlada Republike Slovenije - po posvetovanju s socialnimi partnerji - za proračunsko ali plansko obdobje. V skladu z določbami ZZZPB prispeva program APZ k uresničevanju srednjeročnih smernic in strateških dokumentov razvoja trga dela in zaposlovanja, sprejetih na ravni države in Evropske unije.

Program APZ prinaša široko paleto pozitivnih učinkov. Pomembna sta pravilno odločanje o času posega na trg dela in najboljši preplet posameznih programov. Na trg dela program posega neposredno, pri čemer odpravlja tiste kratkoročne in druge probleme glede zaposlovanja, ki jih s preostalimi sistemskimi rešitvami in ukrepi drugih politik ni mogoče učinkovito odpravljati.

Program APZ vsebuje štiri ukrepe s posameznimi aktivnostmi, ki predstavljajo osnovna področja za natančnejše instrumente oziroma programe poseganja na trg dela v sodobnih družbah.

3.5.1 Strateški cilji programa Aktivne politike zaposlovanja

Strateški cilji programa APZ za obdobje 2007–2013 so:

- povečanje zaposlenosti in zmanjšanje brezposelnosti,
- preprečevanje prehoda v dolgotrajno brezposelnost in povečevanje prehoda v zaposlitev,
- zmanjšanje strukturne brezposelnosti: povečevanje zaposljivosti z dvigom izobrazbe, usposobljenosti in izboljšanjem veščin (izboljšanje izobrazbene sestave brezposelnih),

- povečanje prilagodljivosti in konkurenčnosti zaposlenih,
- spodbujanje novega zaposlovanja,
- okrepitev socialne vključenosti (znižanje deleža prejemnikov denarnega nadomestila in denarne socialne pomoči med brezposelnimi).

Aktivnosti posameznih ukrepov so namenjene vsem, ki se prijavijo v register brezposelnih oseb pri ZRSZ, ter drugim aktivnim in neaktivnim posameznikom na trgu dela. Izvajanje programa ZPZ upošteva regijski prijem, tako da se sredstva prednostno namenijo za območja z nadpovprečno stopnjo brezposelnosti.

3.5.2 Ukrepi programa APZ za obdobje 2007–2013

Aktivnosti programa APZ za obdobje 2007-2013 vsebujejo štiri ukrepe, ki se nanašajo na pogloblitve prednostne naloge in cilje trga dela v Republiki Sloveniji:

- svetovanje in pomoč pri iskanju zaposlitve,
- usposabljanje in izobraževanje,
- spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja,
- programi za povečanje socialne vključenosti.

3.5.2.1 Ukrep 1: Svetovanje in pomoč pri iskanju zaposlitve

Namen ukrepa je svetovanje in pomoč posameznikom pri iskanju zaposlitve ter seznanjanje s poklicnimi možnostmi in poglobljena obravnava določenih skupin oseb, zato da se izboljšajo zaposlitvene možnosti in odpravijo ovire pri iskanju zaposlitve.

Poklicno in zaposlitveno informiranje, svetovanje in motiviranje

Izvajale se bodo aktivnosti, ki pomagajo pri iskanju zaposlitve, vključno z razvojem pripomočkov, aktivnosti, ki spodbujajo in motivirajo osebe za iskanje zaposlitve ter omogočajo pridobivanje poglobljenih veščin za iskanje zaposlitve. Temelj življenjskega zaposlitvenega usmerjanja bo karierno usmerjanje profesionalnega in strokovnega razvoja za otroke in odrasle od osnovne šole do upokojitve.

Pomoč pri iskanju zaposlitve

Pri iskanju zaposlitve bodo v pomoč razni moduli poglobljenega svetovanja ter preizkušanje usposobljenosti za neko vrsto dela. V pomoč so tudi razne delavnice, seminarji, poglobljena obravnava posameznikov in zastopništvo pri delodajalcih ipd., ki razvijajo veščine, odpravljajo zaposlitvene ovire in pomagajo pri iskanju zaposlitvenega cilja ter pri razvoju kariere. Posamezne aktivnosti se bodo izvajale skupinsko ali individualno, prilagojene bodo potrebam in posebnostim posameznih skupin.

Razvoj in izvajanje novih oblik pomoči ter predstavitev

Namen te aktivnosti je spodbujanje razvoja novih in inovativnih oblik informiranja, svetovanja, motiviranja in pomoči pri iskanju zaposlitve, saj gre za ključne aktivnosti, ki pospešujejo prilagajanje programov in pristopov k razmeram na trgu in značilnostim ciljnih skupin.

Poklici se bodo uveljavljali z motiviranjem posameznikov (pospeševali se bodo tisti poklici, pri katerih prihaja na trgu dela do neskladja med ponudbo in povpraševanjem), z izobraževanjem in usposabljanjem za te poklice, s spodbujanjem vključevanja brezposelnih, zato da se poveča zaposljivost in omogoči trajnost zaposlitve.

3.5.2.2 Ukrep 2: Usposabljanje in izobraževanje

Namen ukrepa je povečanje zaposljivosti in konkurenčnosti na trgu dela s pridobivanjem novega znanja, spretnosti in zmožnosti ter z dvigom izobrazbe in kvalifikacijske ravni zaposlenih in brezposelnih.

Programi institucionalnega usposabljanja in nacionalne poklicne kvalifikacije

V ta program spadajo aktivnosti institucionalnega izobraževanja, seminarji, tečaji, predavanja in druge krajše oblike usposabljanja za pridobivanje dodatnih znanj, spretnosti in zmožnosti tako za brezposelne kot za zaposlene. Izvajale se bodo tudi aktivnosti za pridobivanje nacionalnih poklicnih kvalifikacij, razvoj poklicnih standardov, katalogov in študijskih programov. Aktivnosti usposabljanja in izobraževanja bodo namenjene pridobitvi znanja, spretnosti in zmožnosti za poklice, po katerih je zaznati potrebe na trgu dela. Namen je tudi spodbujanje usposabljanja za izrazito iskane poklice in poklice, ki so netipični za moške in ženske.

Programi praktičnega usposabljanja

Izvajali se bodo predvsem praktični programi usposabljanja, npr. usposabljanje na delovnem mestu, učne delavnice, ki omogočajo pridobitev praktičnih izkušenj na več delovnih mestih, izboljšanje spretnosti in zmožnosti. V okviru ukrepa se bodo izvajali tudi projekti za usposabljanje invalidov. Prav tako se bo spodbujalo usposabljanje za izrazito iskane poklice.

Programi izobraževanja

Vključujejo aktivnosti formalnega izobraževanja, programe usposabljanja za življenjsko uspešnost in projektne učne za mlade, ki bodo namenjeni predvsem povečanju zaposljivosti in prilagodljivosti brezposelnih oseb na trgu dela, dvigu njihove izobrazbe in kvalifikacijske ravni ter zmanjševanju strukturnega neskladja na trgu dela. Udeleženci bodo ob zaključku izobraževanja pridobili javno veljavno listino.

Usposabljanje in izobraževanje zaposlenih

Namen je dvig njihove izobrazbe in kvalifikacijske ravni, pridobivanje ustreznega znanja, spretnosti in zmožnosti, ki jih morajo zaposleni v današnjem času vseskozi dopolnjevati, zato da ohranijo delovna mesta, da se prepreči prehod presežnih delavcev v odprto brezposelnost ter da se povečajo zaposlitvene možnosti delavcev. Delodajalcem, ki razvijajo nova delovna mesta, in zaposlenim, ki doslej še niso imeli možnosti za vključitev v izobraževanje in usposabljanje, bo namenjena posebna pozornost.

Preventivni in inovativni projekti na trgu dela

Predvidene so aktivnosti, s katerimi se preprečuje prehod v brezposelnost ali dolgotrajno brezposelnost, vključno z dejavnostmi skladov dela. Za preprečevanje prehoda v odprto brezposelnost se bodo iskali novi preventivni načini in nove oblike programov usposabljanja za potrebe na trgu dela. Programi bodo predvsem inovativni in mednarodni.

3.5.2.3 Ukrep 3: Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja

Namen ukrepa je spodbujanje samozaposlovanja brezposelnih oseb, ki po usposabljanju želijo uresničiti podjetniško idejo in se samozaposliti, spodbujanje zaposlovanja najtežje zaposljivih oseb, posebno prejemnikov denarne socialne pomoči, spodbujanje novih oblik zaposlovanja, povečanje regijske mobilnosti, ohranitev delovnih mest in podpora preoblikovanju podjetij.

Spodbujanje samozaposlovanja

Sem spadajo aktivnosti, ki bodo brezposelnim osebam in osebam v postopku izgubljanja zaposlitve zagotavljale svetovalno pomoč in subvencijo za samozaposlitev. Podprte bodo tudi aktivnosti za spodbujanje podjetniške miselnosti in inovativnosti med mladimi, ženskami in na podeželju.

Subvencije za zaposlitev težje zaposljivih skupin brezposelnih oseb

Spodbujalo se bo novo zaposlovanje s subvencijami za zaposlitev težje zaposljivih brezposelnih oseb. V skladu z Zakonom o socialnem varstvu se bo spodbujalo zaposlovanje upravičencev do denarne pomoči s subvencioniranjem delodajalca, ki zaposli te osebe za določen ali nedoločen čas.

Povračilo stroškov dela

Zagotavljalo se bo povračilo davka na plače in prispevkov delodajalca, da bi se spodbujalo zaposlovanje težje zaposljivih skupin brezposelnih oseb in drugih brezposelnih oseb za nadomeščanje delavcev med porodniškim dopustom.

3.5.2.4 Ukrep 4: Programi za povečanje socialne vključenosti

Namen ukrepa je spodbujanje socialne vključenosti ljudi, uresničevanje in uveljavljanje aktivnosti in projektov za ustvarjanje okolja, ki bo motiviralo ljudi k aktivnosti in v katerem bodo lažje in hitreje našli delo ter uživali potrebno raven socialne zaščite.

Spodbujanje socialnega vključevanja in delovne aktivnosti je namenjeno tistim, ki pri vključitvi na trg dela potrebujejo posebno pomoč. Sem spadajo tudi javna dela, pomoč na domu, zaposlitveni projekti za invalide in podobni projekti, namenjeni spodbujanju novega zaposlovanja v neprofitnem sektorju. Namen je tudi uresničitev projektov organizacije in izvajanja začasnega humanitarnega dela.

Spodbujalo se bo oblikovanje in izvajanje netržnih zaposlitvenih projektov, razvoj novih oblik socialnih programov ter socialnovarstvenih in drugih storitev v javnem interesu, ki bogatijo lokalno družbeno in delovno življenje. Podpirajo se projekti, ki ustvarjajo delovna mesta v neprofitnem sektorju.

Podpiral se bo razvoj in izvajanje inovativnih in mednarodnih projektov za krepitev socialne vključenosti in boja proti diskriminaciji. Sem sodi tudi zagotavljanje enakih možnosti z razvojem in podporo projektom usklajevanja družinskega in poklicnega življenja ter neenakosti v demografski sestavi.

3.5.3 Javna dela

Javna dela spadajo med najpomembnejše ukrepe APZ. To so lokalni ali državni zaposlitveni programi, namenjeni aktiviranju brezposelnih oseb in razvoju novih delovnih mest, ki se organizirajo zaradi socialnovarstvenih, izobraževalnih, kulturnih, kmetijskih in drugih programov.

Programi javnih del s področja socialnega in invalidskega varstva predstavljajo pomoč društvom in institucijam pri razvoju in izvajanju programov, namenjenim ciljnim skupinam uporabnikov, s ciljem večje dostopnosti in kvalitete storitev. Javnih del delodajalci ne smejo organizirati za tiste dejavnosti, katerih cilj je pridobivanje dobička in če bi na trgu dela povzročili nelojalno konkurenco.

Brezposelne osebe začnejo opravljati javna dela, ko z izvajalcem javnih del sklenejo posebno pogodbo o zaposlitvi. Oseba, ki je vključena v javno delo, ima pravico do plače v višini izhodiščne plače tarifnega razreda ustrezne kolektivne pogodbe in povrnitve stroškov prehrane ter prevoza na delo.

Brezposelna oseba je v program javnih del vključena največ eno leto, razen invalidov, žensk, starejših od 53 let, in moških, starejših od 55 let, ki so v program vključeni do izpolnitve pogojev za upokojitev.

Izvajanje javnih del je stimulirano na območjih z višjo stopnjo brezposelnosti od povprečne, z upoštevanjem kriterijev razporejanja finančnih sredstev tega programa, in je namenjeno težje zaposljivim brezposelnim osebam, ki imajo težave pri iskanju zaposlitve in ne morejo najti primerne zaposlitve s pomočjo rednega posredovanja dela in drugih programov.

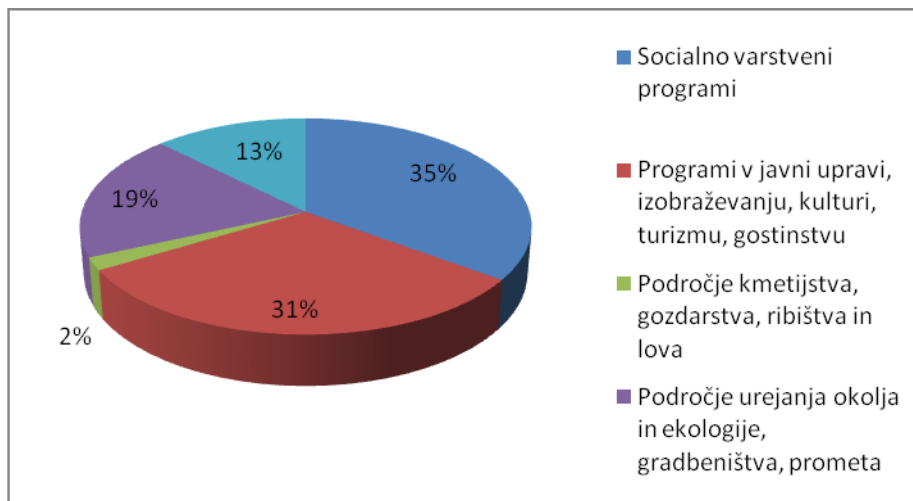
Udeleženci javnih del so praviloma četrtno časa trajanja javnih del vključeni v programe usposabljanja in izobraževanja.

V Programu javnih del za leto 2007-2008 so opredeljeni naslednji cilji:

- 2.200 mesečno vključenih brezposelnih oseb v javna dela,
- vključevanje udeležencev javnih del v programe usposabljanja in izobraževanja,
- vključevanje v javna dela tistih brezposelnih oseb, ki so prejemniki denarnega nadomestila,
- v šestih mesecih po zaključku Programa prehod iz javnih del na redno zaposlitev.

V nadaljevanju bom prikazala delež vključenih v javna dela po področjih dejavnosti. Kot je razvidno iz Slike 1, se je največ oseb vključilo v socialno varstvene programe, kateremu sledi vključevanje oseb v programe v javni upravi, izobraževanju, kulturi, turizmu in gostinstvu. Najmanjši delež vključevanja pa je bilo v programe na področju kmetijstva, gozdarstva, ribištva in lova.

Slika 1: Delež vključenih v javna dela po področjih dejavnosti leta 2008

Vir: ZRSZ, letno poročilo 2008

4 PASIVNA POLITIKA ZAPOSLOVANJA

Mednarodne države s socialno politiko vplivajo na evalvacijsko funkcijo trga dela oziroma jo korigirajo. V socialni politiki najdemo ukrepe, s katerimi država posameznikom ob brezposelnosti zagotavlja socialno varnost. Le-to jim omogoča s sistemi socialne varnosti, v katerih je določena pravica do denarnih dajatev. Najpomembnejši denarni dajatvi sta denarno nadomestilo in denarna pomoč, ki pa ju uvrščamo med *ukrepe pasivne politike zaposlovanja*. Sem spadajo tudi pravica do predčasne upokojitve in zakonsko določene omejitve na področju delovnih razmerij.

Ločimo dve vrsti vidika:

- sistemski vidik,
- individualni vidik.

Sistemski vidik

Ukrepi pasivne politike so naravnani k ščitenju socialnega položaja posameznikov ter k zakonskemu urejanju nekaterih vidikov zaposlitvenih razmerij in neposredno ne vodijo k zaposlovanju oziroma ga neposredno ne spodbujajo.

Denarno nadomestilo ne omogoča le socialne varnosti brezposelnim osebam, temveč ima številne ekonomske naloge. Denarne dajatve imajo različne vplive na trg delovne sile. Med pozitivnimi sta poudarjena predvsem:

- ohranjanje stopnje agregatnega povpraševanja,
- omogočanje dejavnosti, povezanih z iskanjem zaposlitve, ki spodbujajo vključevanje brezposelnih oseb na trg delovne sile in jim omogočajo, da izberejo delovno mesto, primerno njihovim sposobnostim in izkušnjam.

Individualni vidik

Z individualnega vidika denarno nadomestilo ne pušča upravičencem mnogo svobode, saj je pridobitev in ohranitev pogojena s številnimi obveznostmi brezposelnih oseb. Obveznosti so povezane s pripravljenostjo brezposelne osebe na zaposlitev in z aktivnim iskanjem zaposlitve. Pogoji, ki se nanašajo na pridobitev in ohranitev pravice do denarnih dajatev, varujejo predvsem javni interes, da se brezposelna oseba čim prej zaposli. Pravica do svobodne izbire zaposlitve je le delno varovana z opredelitvijo ustrezne zaposlitve, ki jo je brezposelna oseba dolžna sprejeti in s katero se varuje njen pridobljeni delovni položaj.

4.1 SOCIALNA VARNOST

Pravica do socialne varnosti je ena izmed temeljnih socialnih pravic. Nanaša se na pravico do dohodkovne varnosti ob nastopu socialnega primera. Sem spadajo različni primeri nesposobnosti za delo, brezposelnost, materinstvo, šolanje in starost.

V letu 2008 se je zmanjšalo število tistih s socialno stisko, vendar vsebina pritožb kaže na vse bolj zaskrbljujoče stanje. Stiske so dolgotrajnejše in globlje. Vlada meni, da je 221,70 evra dovolj za preživetje ene osebe, da s 377,66 evra preživita dve odrasli osebi, da je dobro poskrbljeno za družine z otroki, saj otroku pripada mesečno 66,51 denarne socialne pomoči in otroški dodatek... Morda je to dovolj za skromno potrebo po hrani, kje pa so še položnice, obleka, možnosti za izobraževanje...

4.1.1 Sistemi socialne varnosti

Socialna varnost se zagotavlja s sistemi socialne varnosti, v katerih so določene pravica do denarnih dajatev in druge pravice (pravica do zdravstvenega zavarovanja, zavarovanja za starost in invalidnost).

Poznamo dva načina sistema socialne varnosti:

- sistem socialnega zavarovanja za primer brezposelnosti in
- sistem socialnih pomoči.

Sistem socialnega zavarovanja za primer brezposelnosti temelji na zavarovalnem načelu, za katero je značilno, da se denarne dajatve imenujejo *denarno nadomestilo*. Le-to je sorazmerno z višino vplačanih prispevkov, trajanje pa je omejeno in odvisno od predhodne dobe zavarovanja. Upravičenost do denarne dajatve je povezana s predhodnim statusom zaposlitve - tako so ti sistemi obvezni za vse delavce v delovnem razmerju. Zavarovalno skupnost sestavljajo delavci in delodajalci, vloga države pa je, da oba sistema organizira in vodi. Njena vloga je tudi zagotavljanje finančnih sredstev za denarne dajatve.

Sistemi socialnega zavarovanja za primer brezposelnosti temeljijo na načelu zaslužnosti, kar zagotavlja stopnjo socialne varnosti predhodno zaposlenim osebam. Gre za horizontalno solidarnost in redistribucijo med predhodno zaposlenimi delavci. Glavni namen sistema je ohranjanje relativnega družbenega položaja zavarovanih oseb (Svetlik, Batič, 2002 str. 148).

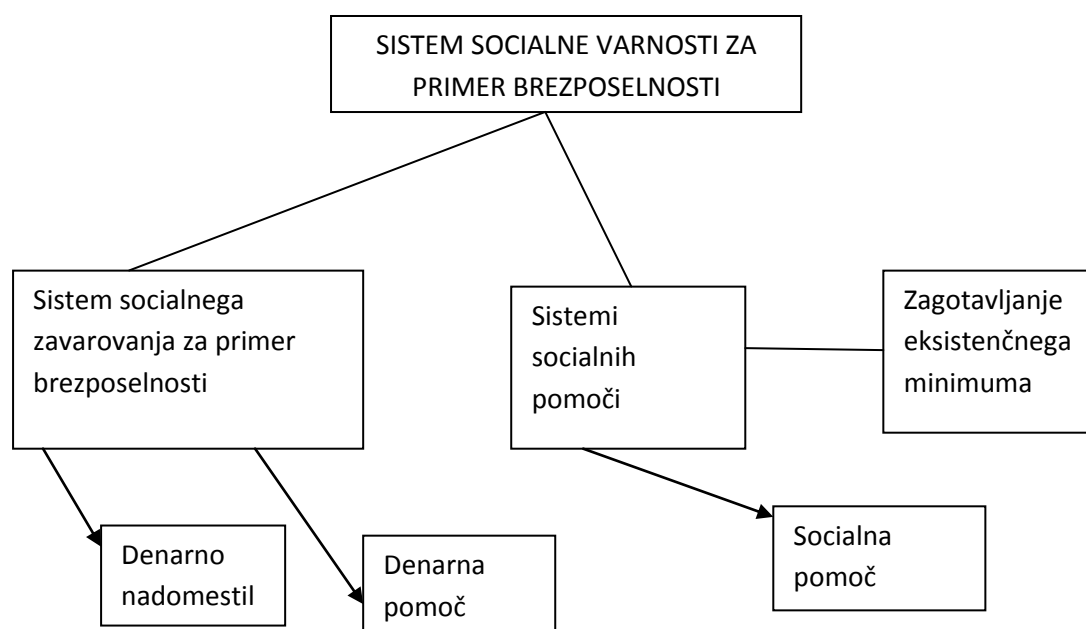
Sistem socialnih pomoči: njihov glavni cilj je zagotavljanje eksistenčnega minimuma. Socialna varnost se zagotavlja tistim brezposelnim osebam, ki nimajo dovolj sredstev za preživetje. Pravica do denarne dajatve temelji na dejansko ugotovljeni potrebi po pomoči in ne na podlagi plačila prispevkov upravičencev. Sredstva zagotavljajo država ali lokalne skupnosti iz virov splošne obdavčitve. Sistemi socialne pomoči so zasnovani na ideji socialnega minimuma in zagotavljajo varovanim osebam le najnujnejša sredstva za preživetje. Denarne dajatve so nizke,

njihova višina je individualizirana in prilagojena posameznikovemu ekonomskemu položaju.

V sistemu se varuje socialni primer pomanjkanja in tako je glavni pogoj za pridobitev dajatve ugotovljena dejanska potreba po dajatvi. Denarne dajatve imajo subsidiarno naravo. Gre za vertikalno redistribucijo, ki se izvaja s progresivno lestvico splošnega sistema obdavčevanja (Svetlik, Batič, 2002, str. 148).

Poleg teh dveh dajatev pa so v nekaterih sistemih socialne varnosti brezposelne osebe upravičene tudi do *denarne pomoči*. Le-ta je predeljena v sistemu socialnega zavarovanja in ima značilnost sistema socialnega zavarovanja in sistema socialnih pomoči. Pogoj za pridobitev se nanaša na predhodni status zaposlitve in na ugotovljeno dejansko potrebo po pomoči za preživetje.

Slika 2: Organigram sistema socialne varnosti za primer brezposelnosti

Vir: Svetlik (2002, str. 150)

4.1.2 Značilnosti socialnega primera brezposelnosti in njihov vpliv na delovanje trga delovne sile

Socialni primer brezposelnosti je eden najbolj nasprotujočih si socialnih primerov. Izpad dohodka je posledica dejstva, da posameznik ne more dobiti zaposlitve, čeprav jo išče.

Socialni primer nastane kot posledica objektivnih dejavnikov, ki so povezani z delovanjem trga delovne sile. Vpliv na nastanek, predvsem pa na trajanje pa imajo tudi subjektivni dejavniki, ki so povezani s posameznikovo osebno pripravljenostjo na zaposlitev.

Socialnopravni in dohodkovni položaj brezposelnih oseb naj bi omogočal osebam in njihovim družinam dohodkovno varnost med brezposelnostjo, hkrati pa naj bi prispeval k preprečevanju »*prostovoljne*« brezposelnosti.

Negativne vidike vpliva denarnega nadomestila na delovanje trga delovne sile, poudarja **ekonomska teorija** v dveh oblikah. To sta:

- *Neoklasična ekonomska teorija in*
- *teorija iskanja.*

Z *neoklasično ekonomsko teorijo* denarno nadomestilo povzroča dvig višine plač in s tem preprečuje samodejno odstranjevanje neravnovesja med ponudbo in povpraševanjem na trgu delovne sile.

Pri ekonomski teoriji iskanja naj bi denarno nadomestilo negativno vplivalo na dolžino iskanja zaposlitve in število izstopov s trga delovne sile. Nezadovoljne osebe naj bi se tako pogosteje odločale za menjavo zaposlitve in dalj časa iskale primerno zaposlitev zase.

Poleg negativnih učinkov pa poznamo tudi pozitivne učinke, me katerimi moramo omeniti:

- višjo stopnjo zaposlenosti in
- večjo stopnjo alokacijske učinkovitosti trga delovne sile.

Višja stopnja zaposlenosti je posledica učinka upravičenosti do denarnega nadomestila. Slednje naj bi vsebovalo spodbudo za določene kategorije delojemalcev, da vstopijo in vztrajajo na trgu delovne sile in postanejo upravičenci do denarnih dajatev in drugih programov zaposlovanja.

Z naraščanjem stopenj brezposelnosti se vse države srečujejo s socialnimi in političnimi vprašanji, kako oblikovati sistem socialne varnosti za brezposelne tako, da bodo hkrati zadovoljene ekonomske potrebe posameznikov in njihovih družin med brezposelnostjo ter interes posameznikov in države, da se čim bolj omeji trajanje brezposelnosti (Svetlik, Batič, 2002, str. 153).

4.1.3 Socialna varnost brezposelnih oseb v Sloveniji

Socialna varnost brezposelnih oseb je v Sloveniji urejena na podlagi Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti ter Zakona o socialnem varstvu.

Brezposelne osebe pridobijo tri različne dajatve:

- denarno nadomestilo,
- denarno pomoč,
- socialno pomoč.

Denarno nadomestilo pridobijo predhodno zaposlene osebe, ki izpolnjujejo zahtevano dobo zavarovanja in druge primarne pogoje, povezane z razpoložljivostjo za

zaposlitev in aktivnim iskanjem zaposlitve. Višina in trajanje denarnega nadomestila sta povezana z delovno dobo upravičenca. Namen denarnega nadomestila je nadomeščanje izgubljenega dohodka in ohranitev pridobljenega družbenega položaja. Izraženo je načelo enakovrednosti.

V času prejemanje denarnega nadomestila so brezposelni zavarovani za obvezna zavarovanja – pokojninsko in invalidsko, zdravstveno zavarovanje, za starševsko varstvo in za primer brezposelnosti. Prispevke plačuje Zavod RS za zaposlovanje. Če pa se zavarovanci želijo vključiti tudi v prostovoljno zdravstveno zavarovanje, morajo to urediti sami pri izbrani zavarovalnici.

Rok za vložitev zahtevka za priznanje pravice do denarnega nadomestila je 30 dni od prenehanje delovnega razmerja. Če se zahtevki ne vložijo v pravočasnem času, se skupna dolžina prejemanja pravice skrajša za čas prekoračitve roka. Rok ne velja v primeru bolezni, starševskega dopusta, vojaške dolžnosti ter izvajanje nalog oziroma usposabljanja za zaščito in reševanje, prestajanje pripora oziroma zaporne kazni ali vzgojnega in varstvenega ukrepa do 6 mesecev.

Denarno pomoč pridobijo zaposlene osebe, ki so že izkoristile pravico do denarnega nadomestila in skupaj s preostalimi družinskimi člani potrebujejo pomoč za preživetje. Pravice do denarne pomoči ne more dobiti zavezanec, ki nima stalnega prebivališča RS.

Pogoj za pridobitev denarne pomoči je, da dohodki brezposelne osebe z dohodki družinskih članov na osebo, v zadnjih treh mesecih pred uveljavitvijo denarne pomoči, v povprečju na mesec ne presegajo 80% zjamčene plače po zakonu. Kljub izkazanemu nizkemu dohodku brezposelne osebe in njihovih družinskih članov, s katerimi živijo v skupnem gospodinjstvu, lahko Zavod zavrne zahtevek za uveljavljanje denarne pomoči, če ni ogrožena socialna varnost.

Denarna socialna pomoč pa pripada upravičencem, pri katerih je ugotovljena dejanska potreba po pomoči. Višina denarne socialne pomoči je individualizirana in se izračuna za vsakega posameznika posebej po merilih, določenih z zakonom. Pri izračunu se upoštevajo dohodek prosilca, število njegovih družinskih članov ter njegov družinski status in premoženje.

Sistem socialnega varstva za primer brezposelnosti je v Sloveniji urejen v skladu s temeljnimi načeli. Prevladuje sistem obveznega socialnega zavarovanja za primer brezposelnosti, ki omogoča predhodno zaposlenim osebam ohranitev njihovega pridobljenega družbenega položaja.

Decembra 2008 je bilo v Sloveniji 40.678 izplačanih denarnih socialnih pomoči, kar pa je glede na prejšnje leto za 2 odstotka manj.

Kot je razvidno iz tabele, ki prikazuje upravičence do denarnega nadomestila, je glede na podatke največja socialna stiska na Podravskem, kjer je 16,681 upravičencev do denarnega nadomestila. Sledita Savinjska regija in takoj nato Pomurska, kjer je 6.827 upravičencev do socialne denarne pomoči.

Tabela 1: Število upravičencev do denarne socialne pomoči v Sloveniji po regijah

Regija	Št. prebivalcev (junij 2007)	Št. upravičencev do denarne socialne pomoči (2008)		
		Odrasli	Otroci	Skupaj
SLOVENIJA	2.019.406	45.275	13.819	59.094
Osrednjeslovenska	506.829	5.979	1.768	7.747
Obalno-kraška	107.062	1.866	436	2.302
Gorenjska	200.585	2.096	500	2.596
Goriška	119.945	1.084	118	1.166
Savinjska	260.121	8.045	2.285	10.330
Jugovzhodna Slovenija	141.129	3.009	1.632	4.641
Pomurska	121.964	5.245	1.582	6.827
Notranjsko-kraška	51.830	656	176	832
Podravska	320.863	12.623	4.058	16.681
Koroška	73.594	1.580	321	1.901
Spodnjeposavska	70.242	1.824	692	2.516
Zasavska	45.242	1.304	323	1.627

Vir: MDDSZ, statistika

V nekaterih primerih je denarna socialna pomoč je tako nizka, da ne zagotavlja minimalnega preživetja, pot do izredne denarne pomoči pa je zelo otežena.

Vendar pa vse bolj prihaja do tega, da posamezniki zaradi prevelike denarne pomoči nimajo motivacije za delo oziroma do iskanja dela in raje ostajajo doma, saj bi za opravljeno delo dobili enako vsoto, kot za denarna pomoč. Zakaj bi potem delali in garali, če pa si lahko doma, ne delaš nič in dobiš denarno pomoč. Zato je vlada poglobila ukrepe do pridobitve socialne pomoči in varnosti.

Z ukrepi APZ je država sprejela ukrepe, ki bi posameznike motivirali za vključevanje v programe. Vendar pa je vse v veliki meri odvisno od posameznika samega, njegove motiviranosti in zagnanosti do dela. Od posameznika je odvisno, ali je pripravljen delati za določeno plačilo in s tem pridobiti dodatne spretnosti in znanja.

5 AKTIVNA IN PASIVNA POLITKA ZAPOSLOVANJA V POMURSKI REGIJI

5.1 PREBIVALSTVO V POMURJU

Pomurje je regija, ki se razprostira na 1.337,3 km² površine, kar je 6,6 % celotne površine Slovenije. V Pomursko regijo spadajo naslednje občine: Beltinci, Cankova, Črenšovci, Dobrovnik, Gornja Radgona, Gornji Petrovci, Grad, Hodoš, Kobilje, Križevci, Kuzma, Lendava, Ljutomer, Moravske Toplice, Murska Sobota, Odranci, Puconci, Radenci, Razkrižje, Rogaševci, Sveti Jurij, Šalovci, Tišina, Turnišče, Velika Polana in Veržej.

Po zadnjih podatkih Statističnega urada Republike Slovenije v Pomurju trenutno živi 121.812 ljudi s povprečno starostjo nekoliko nad slovenskim povprečjem. Gostota poselitve je bila julija leta 2008 92,5 prebivalca na km², kar je sicer nižje od gostote poselitve Slovenije (99,6) tega leta, vendar višje od nekaterih drugih statističnih regij (Koroška, Spodnjeposavska, Notranjsko-koroška, Goriška in Jugovzhodna Slovenija). Največja gostota naseljenosti je v občinah Murska Sobota, kjer znaša 305,9 prebivalca na km², in Odranci (247,0). Najmanjša gostota poselitve je v občini Hodoš, kjer na enem kvadratnem kilometru v povprečju živi 18,8 prebivalca. Nizka stopnja poseljenosti je še v občinah Šalovci (28,6), Kobilje (31,8) in Gornji Petrovci (34,0).

Tabela 2: Prebivalstvo v Pomurju

	2005	2006	2007	2008
Moški	59.278	59.213	59.164	59.194
Ženske	63.205	62.985	62.800	62.618
Skupaj	122.483	122.198	121.964	121.812

Vir: SIS-STAT podatkovni portal, Prebivalstvo.

Pospešeno staranje prebivalstva je značilno za celotno Slovenijo. Zaradi zelo nizke rodnosti in zniževanja smrtnosti prebivalstva se povečuje delež starejših prebivalcev (starih 65 in več let) in zmanjšuje delež mladega prebivalstva. Najnižji delež mladih prebivalcev (starih od 0 do 14 let) je leta 2006 imela Obalno-kraška regija (11,9 %), najvišjega pa Jugovzhodna Slovenija (15,3 %). V Pomurju je v tem letu delež znašal 13,4 %, slovensko povprečje pa je bilo 14,0 %. Največ starih prebivalcev je imela Goriška regija (17,6 %). V Pomurju je bil ta delež 15,8 %, v Sloveniji pa 15,9 %. Največja rast staranja prebivalstva je v občinah na skrajnem vzhodu Pomurja, torej na Goričkem in ob madžarski meji v občinah Hodoš, Šalovci, Gornji Petrovci, Lendava in Dobrovnik.

V Pomurski regiji se izrazito kaže proces staranja prebivalstva, saj število starih prebivalcev presega število otrok. Ob takšnih razmerah, se pravi trendu staranja

prebivalstva, se bo razmerje med starejšim prebivalstvom (stari 65 in več let) in delovnim kontingentom v prihodnjih 50 letih približno podvojilo. Tako bo leta 2050 delovni kontingent moral preskrbeti dvakrat več upokoencev kot danes (Eurostat regional yearbook 2007, str. 20).

Programi APZ pomembno vplivajo na odpravljanje neskladij na trgu, vplivajo pa tudi na povezovanje brezposelnih oseb in delodajalcev. V programe APZ je bilo vključenih 9,0 % več oseb kot leta 2007. V nekaterih programih je delež Pomurja 20 % od vseh v državi. To je predvsem na javnih delih, usposabljanju na delovnem mestu in delovnem preizkus.

S strani delodajalcev je bilo povpraševanje po delavcih visoko, in sicer 10.242 potreb po delavcih. V primerjavi z letom 2007 so se potrebe povečale za 4,6 %. Največje povpraševanje je po nekvalificiranih delavcih, kar je skladno z izobrazbeno strukturo na območni službi Murska Sobota.

5.2 AKTIVNO PREBIVALSTVO

Aktivno prebivalstvo Pomurja predstavlja 5,3 % aktivnega prebivalstva Slovenije. V Pomurju je bilo konec leta 2008 50.004 aktivnih prebivalcev. V primerjavi z letom 2007 se je število aktivnega prebivalstva zmanjšalo za 442 oseb. V nadaljevanju bom predstavljala podatke za obdobje 2008 in jih tudi primerjala s podatki iz prejšnjih let.

Število aktivnih prebivalcev se je povečalo le na območju urada za delo Gornja Radgona, in sicer za 56 oseb. Na območju ostalih uradov pa se je število zmanjšalo: v Lendavi za 72 oseb, v Ljutomeru za 27 oseb in v Murski Soboti za 379 oseb.

Tabela 3: Število aktivnega prebivalstva v Pomurju 2008

	Število (v %)
Zaposleni pri pravnih osebah	62,5
Zaposleni pri fizičnih osebah	9,2
Samozaposleni	14,9
Registrirano brezposelni	13,4

Vir: Letno poročilo (2008, str. 15)

Samozaposleni se dalje delijo na kmete in samostojne podjetnike posameznike ter na tiste, ki samostojno opravljajo dejavnost. Največji odstotek predstavljajo kmetje, in sicer 9,9 %, sledijo jim samostojni podjetniki posamezniki (4,6 %) in osebe, ki samostojno opravljajo dejavnost (predstavljajo le 0,4 % vseh samozaposlenih).

5.3 DELOVNO AKTIVNO PREBIVALSTVO

Konec leta 2008 je bilo v Pomurju 42.755 delovno aktivnega prebivalstva - v primerjavi s prejšnjim letom se je število zmanjšalo za 35 oseb. Število se je povečalo na območju Gornje Radgone (za 43 oseb) in Lendave (za 79 oseb), zmanjšalo pa se je na območju Ljutomera (za 34 oseb) in Murske Sobote (za 123 oseb).

Decembra 2008 je bilo pri pravnih osebah zaposlenih 31.094 delovno aktivnega prebivalstva, pri fizičnih osebah pa le 4.999 delovno aktivnega prebivalstva. Samozaposlenih je bilo 7.362 oseb.

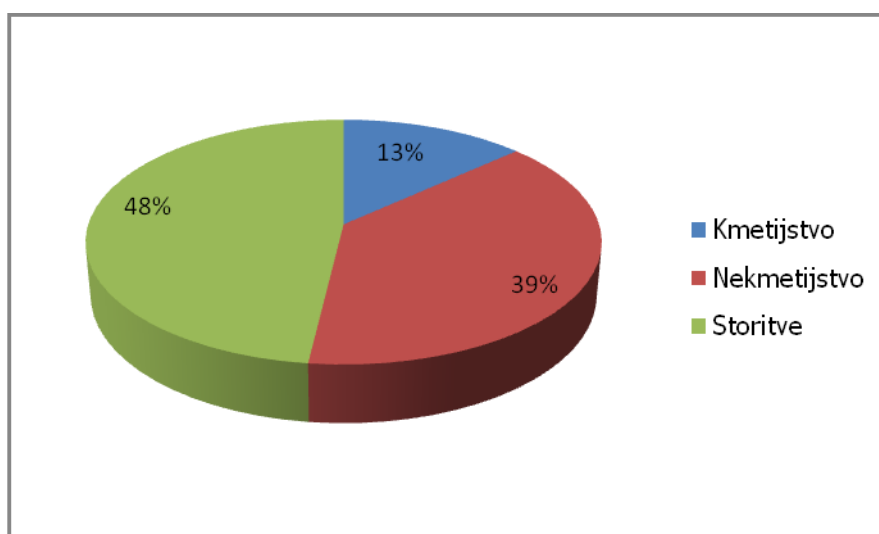
V podskupinah samozaposlenih oseb je bilo 2.304 samostojnih podjetnikov posameznikov, 213 oseb, ki opravljajo poklicno dejavnost in 4.845 kmetov.

Statistični urad republike Slovenije uvršča delovno aktivno prebivalstvo tudi na osnovi standardne klasifikacije dejavnosti. Le ta opredeljuje 17 področij, katera združuje v tri sektorje:

- kmetijstvo,
- nekmetijstvo,
- storitve.

Leta 2008 se je število zaposlenih v kmetijstvu zmanjšalo za 135 oseb oziroma 2,3 %. Prav tako se je zmanjšal delež zaposlenih v tem sektorju in sicer iz 13,6 % leta 2007 na 13,3 % leta 2008. V nekmetijskem sektorju je bilo konec leta 2008 zaposlenih 16.511 oseb oziroma 38,6 % aktivnega prebivalstva pomurske regije. V storitvenem sektorju je bilo leta 2008 zaposlenih 20.577 oziroma 48,1 % vsega delovno aktivnega prebivalstva v Pomurju.

Slika 3: Struktura delovno aktivnega prebivalstva po sektorjih dejavnosti v Pomurju

Vir: ZRSZ, letno poročilo (2008, str. 10)

Zaposlitve

V letu 2008 se je stopnja zaposlitve povečala za kar 7,9 %. Pri tem pa je potrebno upoštevati, da je bilo število prostih delovnih mest večje. Stopnja kritja je v letu 2008 znašala 67,2 % in je za 2,1 odstotka višja kot leta 2007.

Tabela 4: Prijavljena prosta delovna mesta in zaposlitve v Pomurju za leti 2007 in 2008 (po uradih za delo)

URAD ZA DELO	2007			2008		
	Prosta delovna mesta	Zaposlitve	St. kritja	Prosta delovna mesta	Zaposlitev	St. kritja
Gornja Radgona	2.152	1.308	60,8	2.183	1.488	68,2
Lendava	1.712	1.120	65,4	1.996	1.413	70,8
Ljutomer	1.536	992	64,6	1.267	813	64,2
Murska Sobota	4.395	2.954	67,2	4.796	3.165	66,0
SKUPAJ	9.795	6.374	65,1	10.242	6.879	67,2

Vir: Letno poročilo (2008, str. 13)

5.4 UKREPI ZAPOSLOVANJA

Preden se bom posvetila vključevanju brezposelnih oseb v ukrepe aktivne politike zaposlovanja v Pomurju, bi rada nekaj besed namenila številu vključenih v ukrepe APZ v Sloveniji. Podatki, ki so prikazani v Tabeli 4 prikazujejo koliko brezposelnih oseb se je vključilo v programe aktivne politike zaposlovanja v Sloveniji. Kot je razvidno iz tabele, se je največ oseb vključevalo v ukrepe za svetovanje in pomoč pri iskanju zaposlitve, kar 860.186, najmanj pa v programe za povečanje socialne vključenosti.

V letu 2008 se je v Sloveniji s pomočjo APZ zaposlilo 10.606 brezposelnih oseb.

Slika 4: Vključitve v ukrepe aktivne politike zaposlovanja v Sloveniji v letu 2008

UKREP/AKTIVNOST/PODAKTIVNOST	REALIZIRANO
UKREP 1: SVETOVANJE IN POMOČ PRI ISKANJU ZAPOSLOTITVE	860.186
1.1.1. Splošno svetovanje in informiranje brezposelnih oseb	755.371
1.1.2. CIPS	71.895
1.1.3. Poklicna orientacija	18.134
1.1.4. Drugače o poklicih	5.460
1.1.5. Zdravstveno-zaposlitveno svetovanje	3.613
1.2.1. Pomoč pri načrtovanju poklicne poti in iskanju zaposlitve – delavnice	4.381

1.2.2. UŽU	29
1.2.3. Klubi za iskanje zaposlitve	1.186
1.3.4. Vključitev brezposelnih oseb v nove in razvojne projekte	117
UKREP 2: USPOSABLJANJE IN IZOBRAŽEVANJE	12.838
2.1.1. Programi institucionalnega usposabljanja	4.702
2.1.2.2. Potrjevanje NPK	240
2.2.1. Delovni preizkus	2.205
2.2.2., 2.2.3., 2.2.4. Usposabljanje na delovnem mestu	3.314
2.3.1. Formalno izobraževanje	2.263
2.3.2. PUM	114
UKREP 3: SPODBUJANJE ZAPOSLOVANJA IN SAMOZAPOSLOVANJA	6.045
3.1.1. Pomoč pri samozaposlitvi	3.255
3.1.2. Subvencije za samozaposlitev	1.599
3.2.1. Spodbujanje novega zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb – prejemnikov DSP	83
3.2.3. Spodbujanje zaposlovanja starejših brezposelnih oseb	482
3.2.4. Spodbujanje zaposlovanja mladih brezposelnih oseb	195
3.2.5. Spodbujanje zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb - prejemnikov DSP za leto 2008	115
3.2.6. Pomoč pri zaposlovanju dolgotrajno brezposelnih žensk	164
2	
3.3.1. Povračila prispevkov delodajalca	152
UKREP 4: PROGRAMI ZA POVEČANJE SOCIALNE VKLJUČENOSTI	4.582
4.1.1. Javna dela	3.936
4.1.3. Spodbujanje zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb	282
4.1.4. Subvencioniranje zaposlitev pri izvajanju pomoči na domu ter osebne asistence	364

Vir: ZRS, letno poročilo (2008)

V letu 2008 se je v ukrepe APZ v Pomurju vključilo 4.594 oseb oziroma 423 več oseb kot leta 2007. Vključevali so se predvsem v programe:

- pomoč pri zaposlitvi,
- institucionalno usposabljanje,
- usposabljanje na delovnem mestu in
- spodbude za zaposlovanje – subvencije in samozaposlitev.

5.4.1 Ukrep 1: Svetovanje in pomoč pri iskanju zaposlitve

Na Območni službi Murska Sobota delujejo štirje Centri za informiranje in poklicno svetovanje (v nadaljevanju CIPS). Murska Sobota in Lendava sta informativni mesti, dva informativna kotička pa sta tudi v Gornji Radgoni in Ljutomeru.

Leta 2008 je pomoč na CIPS-u poiskalo 7.567 ljudi. Največ je bilo brezposelnih oseb (93,3 %), sledi šolajoča mladina (3,5 %) in ostali (3,2 %). Opazen je bil upad mladih (za dobra 2 %). Posredovanih je bilo še 583 telefonskih informacij (ZRSZ, letno poročilo, str. 26).

Najpogostejše storitve s katerimi se CIPS ukvarja, so individualno informiranje, individualno svetovanje in informiranje posameznikov v skupinah. Mladi, ki pridejo v CIPS, najpogosteje iščejo informacije o nadaljnjem izobraževanju. Pogosto želijo pomoč pri odkrivanju poklicnih ciljev, informacije o značilnostih določenih poklicev, o izobraževalnih programih ter štipendiranju.

CIPS ima razvit računalniški program Kam in kako, ki je mladim pri svojih odločitvah v veliko pomoč.

Brezposelni in zaposleni iščejo predvsem informacije o prostih delovnih mestih in možnostih zaposlovanja. Prav tako je veliko zanimanja o prekvalifikaciji, tečajih, nadaljnjem študiju, itd.

Cilj programa je seznaniti mladino in brezposelne osebe z različnimi poklici, jim zagotoviti lažje odločanje pri načrtovanju kariere in povečati motiviranost za nadaljnje izobraževanje. Vključenih je bilo 23 oseb.

Zdravstveno zaposlitveno svetovanje

Zdravstveno zaposlitveno svetovanje sta v letu 2008 izvajala dva zdravnika svetovalca. V letu 2008 je bilo, od meseca februarja do meseca decembra, v zdravstveno zaposlitvenem svetovanju obravnavanih 454 oseb. Večino od njih so napotili svetovalci zaposlitve za pridobitev mnenja pred vključitvijo v zaposlitev, javna dela, izobraževanje oziroma zaradi mnenja za ugotavljanje lastnosti invalidne osebe.

Pomoč pri načrtovanju poklicne poti in iskanju zaposlitve

V to aktivnost se vključujejo brezposelne osebe, ki potrebujejo pomoč pri načrtovanju poklicne pomoči in iskanju zaposlitve. Namen je motivirati in aktivirati brezposelne osebe pri reševanju lastne situacije brezposelnosti, cilj pa je pridobitev večšin komuniciranja, iskanja zaposlitve ter večšin vodenja lastne kariere.

V Tabeli 5 je prikazano število vključenih v posamezne aktivnosti v letih 2007 in 2008. V letu 2008 se je število oseb, ki so se vključevale v ukrepe povečalo, le v ukrepu Poti do zaposlitve in dela, se je število vključenih, v primerjavi s prejšnjim letom zmanjšalo.

Tabela 5: Vključitev v posamezne aktivnosti

UKREPI	ŠTEVILO VKJUČENIH		RAZLIKA V %
	2007	2008	
Poti do zaposlitve in dela	640	617	-3,6
Druga možnost	48	105	118,8
Nov začetek	14	22	57,1
Skupinska oblika svetovanja	93	98	5,4
Po študiju v zaposlitev	0	14	-
Skupaj	795	856	7,7

Vir: Letno poročilo (2007 in 2008, str. 27)

Usposabljanje za življenjsko uspešnost

Program je namenjen zvišanju ravni pismenosti odraslih. Cilj programa je, da bi posamezniki pridobili temeljno znanje in spretnosti za lažje obvladovanje nove učne snovi, da bi pridobili znanja in spretnosti za lažje prepoznavanje lastnih potencialov ter možnosti za izvajanje dejavnosti na podeželju, z namenom izboljšati svoj ekonomski položaj, pridobiti znanje in spretnosti za lažje obvladovanje situacij v vsakdanjem življenju, večjo samostojnost ter dvig samozavesti in kakovosti življenja.

Osebe, ki se vključujejo v ta program, so predvsem manj izobražene brezposelne osebe, ki bi rade nadaljevale šolanje in so motivirane za pridobitev temeljnih spretnosti in novih znanj za izvajanje dejavnosti na podeželju, brezposelne osebe, ki potrebujejo pomoč za samostojnejše in kakovostnejše življenje, in osebe, katerih delo je postalo nepotrebno. V program Most je bilo vključenih 8 oseb, v program Izzivi podeželja pa 7 oseb.

Klubi za iskanje zaposlitve

Namen tega programa je usposobitev udeleženca za sistematično iskanje zaposlitve za samostojno in aktivnejše delovanje na trgu dela in hitrejšo iskanje zaposlitve. Cilj programa je, da udeleženec čim prej dobi ustrezno zaposlitev. Udeleženci so bili upravičeni do dodatka za aktivnost, dodatka za prevoz; izvajalec pa do stroškov storitve izvedbe delavnice. V program je bilo vključenih 102 oseb.

Vključitev brezposelnih oseb v nove in razvojne projekte

Namen projekta je izboljšanje zaposlitvenih možnosti, odpravljanje ovir, ki nastajajo pri iskanju zaposlitve, pridobivanje dodatnih znanj, veščin, spretnosti in delovnih izkušenj. Ciljne skupine brezposelnih oseb so predvsem osebe s statusom invalida. V projekt je bilo vključenih 8 oseb; šest oseb je aktivnost uspešno zaključilo, dve osebi pa sta jo opravičeno prekinili.

5.4.2 Ukrep 2: Usposabljanje in izobraževanje

Programi institucionalnega izobraževanja

Namen programa je povečanje zaposlitvenih možnosti in zagotovitev poklicnega razvoja le-teh. Vključujejo se brezposelne osebe, ki nimajo ustrezne izobrazbe ter delovnih izkušenj.

Programi so se izvajali na podlagi Javnega razpisa za izbor izvajalcev pri izvajanju aktivnosti Institucionalno izobraževanje. Vanjo je bilo leta 2008 na novo vključenih 665 oseb, 16,5 % več kot lani.

Potrjevanje nacionalnih poklicnih kvalifikacij

Potrjevanje nacionalnih poklicnih kvalifikacij udeležencem zagotavlja pridobitev javne listine, ki izkazuje pridobljena strokovna znanja in spretnosti, ki so potrebna za opravljanje poklica ter posameznih zadolžitev v okviru poklica. Brezposelne osebe so se vključevale na podlagi zaposlitvenega načrta. Vključenih je bilo 24 oseb, največ v pridobitev nacionalne poklicne kvalifikacije varnostnika in voznika v cestnem prometu.

Delovni preizkus

Cilj vključitve v delovni proces je pridobitev delovnih izkušenj za konkretno delovno mesto. Namen programa je, da se brezposelnim osebam pred zaposlitvijo omogoči preizkus njihovega znanja, veščin, spretnosti in delovnih navad. Delovni preizkus traja do enega meseca. V program se je leta 2008 vključilo 407 oseb, od teh jih je 85 % program uspešno zaključilo.

Usposabljanje na delovnem mestu

Namen je vključitev in sodelovanje brezposelnih oseb za pridobitev novih znanj, veščin, spretnosti in delovnih izkušenj. Cilj je pospešiti zaposlovanje in ponovno delovno integracijo oseb, katerih znanja, veščine, spretnosti in delovne izkušnje ne omogočajo zaposlitve.

Upravičeni stroški operativnega izvajalca:

- stroški mentorja, ki se povrnejo do višine 250 EUR na mesec na vključeno brezposelno osebo,
- stroški predhodnega zdravniškega pregleda v višini dejanskih stroškov,
- stroški zavarovanja za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni v višini dejanskih stroškov.

Udeleženci programa so upravičeni do stroškov prevoza in dodatka za aktivnost do višine 60 % minimalne plače. V letu 2008 je bilo vključenih 571 oseb.

Formalno izobraževanje

S tem programom je brezposelnim osebam omogočena vključitev v izobraževanje po javno veljavnih programih, s ciljem, da se poveča njihova zaposlitvena možnost. Program je zasnovan tako, da omogoča osnovnošolsko, srednješolsko, višjo strokovno, visoko strokovno in univerzitetno izobrazbo ter vključitev v druge splošno veljavne izobraževalne programe.

Program je namenjen mladim brezposelnim osebam do 26. leta starosti brez poklicne izobrazbe, osebam, ki jim je delovno razmerje prenehalo kot presežnim delavcem, ter izjemoma brezposelnim osebam s poklicno izobrazbo, ki na svojem področju ne morejo pridobiti zaposlitve in so pri Zavodu za zaposlovanje prijaviteljne več kot 12 mesecev. V program izobraževanja je bilo leta 2008 vključenih 224 oseb.

Projektno učenje za mlajše odrasle

Brezposelna oseba se vključi v program Projektno učenje za mlajše odrasle (v nadaljevanju PUM) z namenom motiviranja, da se po končanem šolanju znova začne izobraževati in usposablja za večjo konkurenčnost na trgu delovne sile in s tem poveča svoje zaposlitvene možnosti.

Udeleženec PUM-a ima pravico do povračila oz. nadomestila za stroške izvajanja programa, ki ga Ministrstvo za šolstvo in šport plača izvajalcu, štipendije v skladu s predpisi o štipendiranju, dodatka za prevoz in povrnitev plačila prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje. Leta 2008 je bilo v program PUM-a vključenih 23 brezposelnih oseb, 6 oseb je program zaključilo predčasno.

5.4.3 Ukrep 3: Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja

Pomoč pri samozaposlitvi

Cilj in namen aktivnosti je priprava oseb na samozaposlitev – v okviru delavnic. V delavnicah se učijo o podjetništvu, prav tako jim želijo približati osnove knjigovodstva in računovodstva, raziskave trga in trženja, statusne oblike gospodarskih subjektov, ter predstaviti, kaj je poslovni načrt in kako ga izdelati. V ta ukrep je bilo vključenih 126 oseb.

Subvencije za samozaposlitev

Ciljna skupina so brezposelne osebe in osebe v postopku zgubljanja zaposlitve. Cilj programa je ohranitev zaposlitve najmanj za dve leti. Namen pa je ustvarjanje novih zaposlitvenih možnosti s spodbujanjem podjetništva v obliki subvencij za samozaposlitev. Subvencijo za samozaposlitev pridobi brezposelna oseba ali oseba, ki je v postopku izgubljanja zaposlitve, če se samozaposli kot samostojni podjetnik s. p. ali lastnik/solastnik gospodarske družbe d. o. o.

Upravičeni strošek za subvencijo je 4.500,00 EUR in se izplača v enkratnem znesku v roku, ki je določen v pogodbi o dodelitvi subvencije za samozaposlitev. V program je bilo leta 2008 vključenih 82 oseb.

Spodbujanje novega zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb

V letu 2008 je bilo v program vključenih 15 oseb, in sicer osebe, ki so v zadnjih 16 mesecih prejemale denarno socialno pomoč najmanj 12 mesecev. Če je delodajalec (najmanj za 1 leto zaposlil brezposelno osebo za določen čas), je bil upravičen do subvencije v višini 3.350,00 EUR, v kolikor pa jo je zaposlil za nedoločen čas pa v višini 6.700,00 EUR.

Spodbujanje zaposlovanja starejših brezposelnih oseb

Ciljna skupina so težje zaposljive osebe, ki so starejše od 50 let in so prijavljene v evidenci brezposelnih oseb najmanj 3 mesece. Cilj je zaposlitev brezposelne osebe za obdobje vsaj enega leta in spodbujanje zaposlovanja starejših v skladu s strateškimi dokumenti EU s področja zaposlovanja, večja socialna vključenost ter ustvarjanje medgeneracijskega sožitja pri delodajalcih v RS.

Če delodajalec zaposli brezposelno osebo za 12 mesecev, neprekinjeno in za polni delovni čas, je upravičen do subvencije v višini 3.700,00 EUR. V ta program je bilo leta 2008 vključenih 27 oseb.

Spodbujanje zaposlovanja mladih brezposelnih oseb

Ciljna skupina so težje zaposljive osebe, ki so mlajše od 25 let oziroma so iskalci prve zaposlitve in so pred manj kot dvema letoma pridobile strokovno ali poklicno izobrazbo ter so prijavljene v evidenci brezposelnih oseb najmanj 3 mesece.

Cilj programa je zaposliti brezposelno osebo za obdobje vsaj enega leta in spodbujanje zaposlovanja mladih v skladu s strateškimi dokumenti EU.

Delodajalec, ki zaposli brezposelno osebo za 12 mesecev, neprekinjeno in za polni delovni čas, je upravičen do subvencije v višini 3.700,00 EUR. V letu 2008 je bilo vključenih 21 oseb.

Pomoč pri zaposlovanju dolgotrajno brezposelnih žensk

Cilj programa je zaposlitev dolgotrajno brezposelnih žensk, kar bo prispevalo k dvigu stopnje zaposlenosti, ter uveljavljanje koncepta enakih možnosti.

Ciljna skupina so dolgotrajno brezposelne ženske, ki so prijavljene v evidenci brezposelnih oseb 12 mesecev v zadnjih 16 mesecih oz. 6 mesecev v zadnjih 8 mesecih, če so mlajše od 25 let.

Upravičeni strošek je subvencija v višini 3.700,00 EUR in se izplača delodajalcu, ki za 12 mesecev, neprekinjeno in za polni delovni čas zaposli brezposelno osebo. Leta 2008 je bilo v program vključenih 16 oseb.

Povračilo prispevkov delodajalcem

Povračilo prispevkov lahko uveljavijo delodajalci, ki zaposlijo:

- brezposelno osebo, mlajšo od 26 let, ki je iskalec prve zaposlitve in je več kot 6 mesecev prijavljen na Zavodu za zaposlovanje ter ima suficitarni poklic,
- brezposelno osebo, mlajšo od 28 let, ki je 24 mesecev prijavljena na Zavodu,
- brezposelno osebo namesto delavca na porodniškem dopustu in na dopustu za nego in varstvo otroka,
- brezposelno osebo, ki je starejša od 55 let in je več kot 12 mesecev prijavljena na zavodu,
- brezposelno osebo, prijavljeno na zavodu, ki je starejša od 55 let in ima suficitarni poklic.

Državni organi, javne agencije, javni skladi, javni zavodi in druge osebe javnega prava, ki so posredni uporabniki državnega proračuna niso upravičeni do povrnitev prispevkov delodajalca, razen temeljnih samoupravnih lokalnih skupnosti. V okviru ukrepa se povrnejo prispevki delodajalca na izplačane plače.

V letu 2008 je bilo prejetih 21 vlog delodajalcev. Od teh, je bilo 8 negativno rešenih, 13 delodajalcem pa se je povračilo prispevkov priznalo. Delodajalci predvsem uveljavljali povračilo prispevkov za čas nadomeščanja porodniškega dopusta oziroma dopusta za nego in varstvo otroka.

5.4.4 Ukrep 4: Program za povečanje socialne vključenosti

Lokalni zaposlitveni programi – javna dela

Namen javnih del je aktiviranje brezposelnih oseb, njihova socializacija, socialna vključenost, ohranitev in razvoj delovnih sposobnosti, spodbujanje razvoja novih delovnih mest ter pritegnitev lokalnih skupnosti k reševanju brezposelnosti na njihovem območju.

V program javnih del se vključujejo brezposelne osebe, ki težje najdejo zaposlitev, dolgotrajno brezposelne osebe, prijaviteljne na zavodu 12 mesecev v zadnjih 18 mesecih, ter brezposelni Romi.

Brezposelne osebe so v program javnih del lahko vključene največ eno leto, razen invalidov, katerih invalidnost je ugotovljena z odločbo pristojnega organa in ki se jim vključitev lahko podaljša, če jim ni mogoče zagotoviti ustrezne zaposlitve. Za opravljanje javnih del, prejme udeleženec plačo, izraženo v deležu od minimalne plače po stopnji strokovne usposobljenosti za delo, ki ga opravlja v programu javnih del.

V letu 2008 se je v program javnih del vključilo 836 brezposelnih oseb, kar predstavlja 21 % vseh vključenih na nivoju Republike Slovenije. Izvajali so se nacionalni in regionalni programi javnih del. Leta 2008 se je izvajalo 18 nacionalnih programov javnih del, v katere se je vključilo 98 brezposelnih oseb (predvsem Romi in invalidi). V lokalne programe - teh je bilo 264 - pa se je vključilo 738 brezposelnih oseb (ZRSZ, letno poročilo, 2008, str. 35).

Spodbujanje zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb

Cilj programa je pomagati brezposelnim osebam, da bi lažje vstopile na trg dela, in povečati odliv brezposelnih oseb v zaposlitev s spodbujanjem subvencioniranega zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb. Zaposlitev brezposelne osebe mora biti realizirana za polni delovni čas in za obdobje najmanj enega leta pri netržnih delodajalcih.

Ciljna skupina so dolgotrajno brezposelne osebe, prijaviteljne na Zavodu RS za zaposlovanje 12 mesecev v zadnjih 16 mesecih, oziroma brezposelne osebe, ki v zadnjih dveh letih razen v vključitev javnih del niso bile zaposlene.

Delodajalec, ki zaposli brezposelno osebo za 12 mesecev, neprekinjeno in za polni delovni čas, je upravičen do subvencije v višini 7.500,00 EUR. V letu 2008 je bilo v program vključenih 89 oseb.

Subvencioniranje zaposlitve pri izvajanju pomoči na domu ter osebne asistence

Namen programa je subvencioniranje zaposlovanja težje zaposljivih oseb pri izvajanju pomoči na domu ter osebne asistence.

Program predstavlja trajnejše oblike zaposlovanja težje zaposljivih oseb, ki so bile pred zaposlitvijo vključene v program javnih del ali v program Subvencioniranje zaposlitve pri izvajanju pomoči na domu ter osebne asistence in oskrbovanja invalidnih oseb. Program izenačuje možnost zaposlovanja brezposelnih oseb na področju nepridobitnih dejavnosti in skuša z ocenjeno nadomestitvijo plače izenačiti zaposlitvene možnosti težje zaposljivim osebam.

Izvajalci tega programa se izbirajo na podlagi javnega razpisa in so netržni delodajalci in tržni delodajalci, ki niso v postopku pridobivanja državne pomoči za reševanje in prestrukturiranje podjetij v težavah. V program je bilo leta 2008 vključenih 13 oseb.

5.5 PASIVNA POLITIKA ZAPOSLOVANJA V POMURJU

Država želi z ukrepi pasivne politike omiliti socialno stisko posameznika in mu tako pomagati do boljšega življenjskega standarda. Kot sem že omenila v tretjem poglavju, sta najpomembnejši denarni dajatvi denarno nadomestilo in denarna pomoč.

Stanje v Pomurski regiji se na žalost od jeseni 2008 zaradi gospodarske krize slabša. Stopnja brezposelnosti je še vedno višja v primerjavi s povprečno brezposelnostjo v Sloveniji. Prav tako je stanje na delovni panogi zelo slabo, saj se ne odpirajo dodatna delovna mesta, ampak ravno nasprotno.

Revščino, ki postaja v Pomurski regiji vse bolj pogosta, lahko merimo tudi s številom upravičencev do socialnih transferjev, s katerimi si zagotovijo osnovo za preživetje. V letu 2008 je bilo izdano 7.711 odločb o pravici do denarne socialne pomoči in 1.644 odločb o izredni denarni pomoči, skupno torej 9.355 odločb. Za denarne socialne pomoči je bilo izplačano 6.908.735 evrov, za izredne denarne socialne pomoči pa 25.539 evrov. Porast odločb v mestu Murska Sobota beležimo od meseca avgusta naprej, s padcem v novembru, nato pa spet nastopi porast v decembru. Število odločb se je povečalo predvsem zaradi naravnih katastrof, ki jih je na našem področju povzročilo neurje, in zaradi gospodarske krize ter finančnih stisk občanov.

Tabela 6: Število prejemnikov denarnih nadomestil in denarne pomoči v Pomurju (povprečje za leto 2008)

	DENARNO NADOMESTILO			DENARNA POMOČ		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008
Gornja Radgona	158	166	148	76	18	2
Lendava	331	238	223	146	53	11
Ljutomer	163	178	153	64	21	2
Murska Sobota	536	551	517	266	85	15
POMURJE	1.215	1.133	1.041	552	177	31

Vir: Letno poročilo (2006-2008, str. 54)

Kot je razvidno iz Tabele 6, je bilo v Pomurju od leta 2006 pa do leta 2008 vse manj prosilcev denarnih pomoči in denarnega nadomestila. Predvsem leta 2008 se je število prosilcev denarne pomoči zelo zmanjšalo. Eden izmed razlogov za to je bilo povečanje zaposlovanja in neizpolnjevanje pogojev za pridobitev denarnega nadomestila in denarne pomoči.

5.6 ZAPOSLOVANJE TUJCEV

Evropa in z njo tudi Slovenija se srečujeta z novim problemom, tj. s hitrim naraščanjem števila tujcev predvsem zaradi upadanja gospodarske rasti in vse večje brezposelnosti v tretjih državah in vse večje želje po boljšem življenju. Evropski prostor tako postaja cilj vedno večjega priseljevanja ljudi iz manj razvitih držav.

Tujec je vsakdo, ki nima državljanstva Republike Slovenije (Zakon o tujcih, 2009). Zakon o tujcih pa v nekaterih primerih določa posebno ureditev pojma »tujec«, in sicer:

- za osebe, ki so brez državljanstva,
- za osebe, ki so zaprosile za azil, in za tujce, ki jim je priznan status begunca,
- za tujce, ki imajo zaščito po Zakonu o začasnem zatočišču v RS,
- za tujce, ki so po mednarodnem pravu upravičeni do privilegijev in imunitete.

Ustava Republike Slovenije določa, da imajo tujci v Sloveniji vse pravice, ki se zagotavljajo z ustavo, zakoni ter mednarodnimi pogodbami.

Zaposlitev tujca v Republiki Sloveniji je možna le, če ta predhodno pridobi delovno ali drugo ustrezno dovoljenje. Tujec lahko opravlja delo brez delovnega dovoljenja, če tako določa zakon ali mednarodna pogodba.

Praviloma se delovno dovoljenje izda na vlogo delodajalca, pogoj za izdajo pa je trenutna situacija na trgu dela oziroma pomanjkanje ustreznih domačih kandidatov. Pristojni organ za izdajo teh dovoljenj je Zavod RS za zaposlovanje. Za dovoljenje pa lahko zaprosijo tudi tujci sami, vendar le v primerih, ki jih določa zakon.

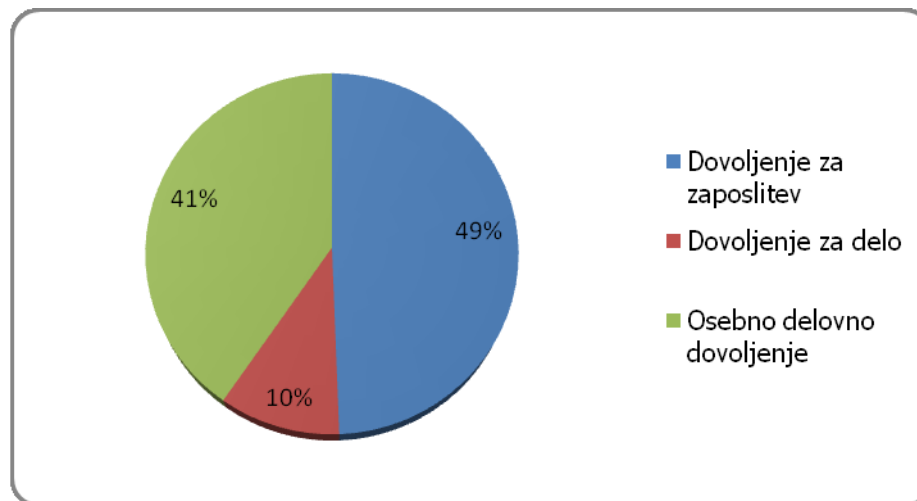
Po osamosvojitvi Slovenije se je pričakovalo povečanje kakovosti tujih delavcev, zmanjševanje zaposlovanja tujcev z območja bivše SFRJ ter povečanje zaposlovanja tujcev iz drugih držav članic EU. Vendar pa v Sloveniji še vedno zaposlujeemo veliko večino tujcev, ki prihajajo z območja nekdanje SFRJ, število tujcev, zaposlenih iz EU, pa se le počasi povečuje.

Na zaposlovanje tujcev v Sloveniji vplivajo predvsem dejavniki, ki so povezani z ekonomskimi razmerami in zapletenim političnim položajem države. Tujci opravljajo najslabše plačana, težka in umazana dela v slabih delovnih razmerah. Vzpostavila se je migracijska veriga, ki polni slovenski trg dela z nekvalificiranimi in priučenimi delavci (Malačič, 2008, str. 51). Slovenski delavci, predvsem mladi, imajo prevelika pričakovanja in pogosto previsoko izobrazbo, da bi bili pripravljene opravljati takšna dela.

V Sloveniji le bilo leta 2008 izdanih 85.333 delovnih dovoljenj, kar je za 40,7 % več kot v letu 2007. Povečalo se je število izdanih delovnih dovoljenj vseh vrst, najbolj število dovoljenj za zaposlitev. Teh je bilo izdanih 58.897 oziroma 54,1 % več kot v letu 2007. Povečanje obsega dovoljenj za zaposlitev je v največji meri posledica bistveno povečanega povpraševanja, ki ga beležimo že zadnjih nekaj let. Gre predvsem za delavce, ki jih v Sloveniji že vrsto let primanjkuje (varilci, gradbeniki, vozniki v mednarodnem transportu), in kjer je zaposlovanje tujcev glede na pomanjkanje domačih kadrov upravičeno. Tudi pri dovoljenjih za delo je v letu 2008 prišlo do povečanja za 8,4 %, izdanih je bilo 15.786 dovoljenj za delo, kar je posledica povečanja zaposlitve napoteni delavcev in poslovodni delavcev ter potrebe po sezonskih delavcih v gradbeništvu in kmetijstvu. Izdanih je bilo tudi 7.185 osebnih delovnih dovoljenj, za 31,6 % več kot leta 2007.

Čeprav se pričakovanja o velikem prilivu delavcev iz EU na delo v Sloveniji v preteklih letih niso uresničila, pa se je v letu 2008 v Sloveniji po podatkih ZZZS zaposlilo 6.037 državljanov EU. Med njimi je bilo največ državljanov novih članic, največ iz Bolgarije, Romunije, Slovaške in Madžarske, ki so večinoma opravljali podobne dejavnosti kot tujci iz tretjih držav (gradbeništvu, kovinska industrija). Iz starih članic so se v Sloveniji večinoma zaposlovali strokovnjaki in vodstveni delavci v mešanih družbah.

Slika 5: Veljavna delovna dovoljenja konec decembra 2008

Vir: ZRSZ, letno poročilo 2008

5.6.1 Značilnosti zaposlovanja tujcev v Sloveniji 2001-2006

Tako domače kot tudi tuje delavce proučujemo glede na različne dejavnike. Obravnavamo jih glede na spol, starost, izobrazbo in dejavnost.

Hitrejša rast zaposlovanja tujcev se je v Sloveniji pojavila šele po letu 2004. Struktura po spolu se ni kaj dosti spremenila, saj še vedno prevladuje zaposlovanje moških. To je značilno za vse vrste izdanih delovnih dovoljenj.

V prejšnjih letih je Slovenija izdajala osebna delovna dovoljenja predvsem starejšim (starim od 40 do 49 let), ostala dovoljenja pa so se izdajala predvsem mlajšim tujim delavcem.

Na strukture posameznih delovnih dovoljenj vplivajo dejavniki, ki so ekonomskega in zgodovinskega značaja. Starejša starostna struktura pri osebnih delovnih dovoljenjih je posledica daljšega bivanja tujih delavcev v Sloveniji. Pri tej skupini delavcev je tudi prisoten proces staranja delovne sile (tako kot pri slovenskem aktivnem prebivalstvu).

V Sloveniji je prisotno večje povpraševanje po mladih tujih delavcih, posebej za sezonska in kratkotrajna dela. Pri zaposlovanju tujcev v Sloveniji po dejavnosti je najbolj izpostavljen gradbeništvo, saj največ tujcev dobi delo na tem področju.

V Sloveniji se srečujemo tudi z brezposelnostjo tujcev, ki nastane zaradi njihove nizke izobrazbe, v povezavi z njo, pa poklici s skromnim znanjem. Ti dejavniki onemogočajo tujcem lažje nadomeščati zaposlitev ter delo na najnižjih delovnih mestih, ki so v Sloveniji v naraščanju. S tem so posebej prizadete ženske, ker upada delo v tekstilni industriji in sorodnih strokah. Ostane jim le skromen izbor zaposlitev, ki so jim na voljo, npr. čiščenje, razna pomožna dela ipd.

Splošne gospodarske razmere in sedanja gospodarska struktura v Sloveniji bodo še nekaj časa zagotavljale nadaljevanje dosedanjih glavnih značilnosti zaposlovanja in dela tujcev na slovenskem trgu dela (Malačič, 2008, str. 52).

Postopoma pa se bodo začeli uveljavljati novi in spremenjeni segmenti trga, ki jih obvladuje zaposlovanje in delo tujcev v Sloveniji. Ker je dinamika gospodarskega razvoja in tehnoloških sprememb v sodobnem svetu tako hitra, lahko v kratkem pride do velikih in nepričakovanih sprememb.

Na daljši rok pa lahko pričakujemo še druge spremembe. Zaradi spreminjanja gospodarstva in drugih dejavnikov smo ljudje vse bolj mobilni. Zato lahko pričakujemo, da se bodo tujci iz držav članic EU odločili za vstop na naš trg dela. Prav tako se moramo zavedati dejstva, da se bodo tudi naši ljudje, ki so bolj izobraženi, vedno bolj odločali za vstop na trg dela v članicah EU.

5.6.2 Zaposlovanje tujcev v Pomurju

V Pomurju smo dolgo časa potrebe delodajalcev pokrivali z domačo delovno silo. V letu 2007 pa se je število izdanih delovnih dovoljenj v primerjavi s prejšnjimi leti povečalo kar za trikrat. Številka pa je rasla tudi v letu 2008. Razlogi za to so predvsem cenejša delovna sila ter prost pretok ljudi.

Tabela 7: Izdana delovna dovoljenja v Pomurju (v letih 2006-2008)

VRSTA DELOVNIH DOVOLJENJ	ŠTEVILO IZDANIH DELOVNIH DOVOLJENJ		
	2006	2007	2008
Osebna dovoljenja	-	78	83
Dovoljenja za zaposlitev	164	432	604
Dovoljenja za delo (sezonci)	2	14	28
Vsa izdana delovna dovoljenja	166	527	715

Vir: Letno poročilo (2006-2008, str. 58)

Osebno delovno dovoljenje je delovno dovoljenje, ki je izdano na ime tujca in v času veljavnosti omogoča prost dostop do trga dela. Tujec se lahko s takšnim delovnim dovoljenjem zaposli pri katerem koli delodajalcu. V Pomurju se je takšno delovno dovoljenje prvič pojavilo leta 2007, ko je sprememba zakonodaje prinesla nove upravičence, ki so za takšno obliko lahko zaprosili in so ta delovna dovoljenja lahko izdajali na območnih službah. Območna služba lahko izda osebna dovoljenja z veljavnostjo treh let za delovne migrante in tujce z najmanj poklicno izobrazbo, ki so bili zadnji dve leti pred vložitvijo vloge neprekinjeno zaposleni pri istem delodajalcu.

V Pomurju se je v letih 2007 in 2008 pokazalo močno pomanjkanje delovne sile, predvsem v deficitarnih poklicih, kar je povzročilo povpraševanje po tujcih. Največje potrebe po delavcih so bile na poklicni stopnji izobrazbe; zaposlovali so ključarji, kuharji, varilci, zidarji, vozniki, tesarji,... Na visoki stopnji izobrazbe pa delajo tujci kot zdravniki in učitelji glasbe. Tujci so bili zaposleni tam, kjer ni bila na razpolago domača delovna sila.

Dovoljenje za delo je oblika delovnega dovoljenja z vnaprej določeno časovno omejitvijo, to so predvsem sezonska dela. Pomurje je pokrajina, kjer se veliko dela na poljih, v vinogradih in sadovnjakih.

Do sedaj smo potrebe po sezonskih delavcih pokrivali z domačo delovno silo, vendar pa je bilo v letu 2008 23 sezonskih delavcev tujcev. Tudi v gradbeništvu je bilo zasledeno delovanje sezonskih delavcev tujcev, vendar pa je število le-teh majhno, in sicer 5 oseb.

Kot je razvidno iz Tabele 8, je Območna služba (v nadaljevanju OS) Murska Sobota leta 2008 izdala dve osebni delovni dovoljenji ter 66 dovoljenj za zaposlitev in je tako na predzadnjem mestu med OS. OS Trbovlje ni izdalo nobenega delovnega dovoljenja, OS Ljubljana pa se nahaja na prvem mestu, saj je izdala največ delovnih dovoljenj, (152 osebnih delovnih dovoljenj in 2.958 dovoljenj za zaposlitev). Sledi ji OS Maribor z 108 izdanimi osebnimi dovoljenji in OS Koper z 62 izdanimi osebnimi dovoljenji.

Tabela 8: Izdana delovna dovoljenja za zaposlitev tujcev (december 2008)

Območna služba	Osebna delovna dovoljenja		Dovoljenja za zaposlitev		
	Število	Za nedoločen čas	Število	Nova delovna dovoljenja	Brez kontrole trga dela
SLOVENIJA	648	169	4.978	1.916	1.352
OS Celje	32	10	607	218	211
OS Koper	40	23	454	23	298
OS Kranj	27	11	271	177	5
OS Ljubljana	129	23	1.832	1.104	22
OS Maribor	88	18	452	20	223
OS Murska Sobota	1	1	37	-	29
OS Nova Gorica	18	7	257	111	12
OS Novo mesto	11	4	135	61	54
OS Ptuj	14	1	163	41	102
OS Sevnica	16	2	233	-	189
OS Trbovlje	-	-	47	30	-
OS Velenje	35	13	327	131	44

Vir: ZRSZ, statistične informacije

Pomurska regija izstopa v Sloveniji po nizki zaposljivosti tujcev. K nam prihajajo predvsem delavci iz sosednje Madžarske, saj je tu gospodarstvo bolj razvito. V Slovenijo se odpravljajo z namenom boljšega zaslužka in življenjskega standarda. V zadnjem času zaznavamo izrazito povečanje zaposljivosti tujcev z območja držav bivše SFRJ. V Pomurju je največje povpraševanje predvsem na področju gradbeništva in sorodnih področjih dela. V jesenskem času pa se povečuje zanimanje za sezonske delavce - predvsem za obiranje grozda.

Tako kot drugod po Sloveniji se tudi v Pomurju srečujemo z delom tujcev na črno. Tujci, ki prihajajo k nam, so pripravljeni opravljati kakršno koli delo za plačilo, saj so v njihovih državah razmere še precej slabše kot pri nas. Delodajalci v takšnih primerih vidijo priložnost za zaslužek, zato delavce izkoriščajo in zaposlujejo na črno, saj jim ni treba plačevati prispevkov za zaposlenega.

6 ZAKLJUČEK

Brezposelnost je eden izmed velikih problemov sodobnih razvitih in nerazvitih držav. Na družbeni ravni pomeni neizkoriščenost dela aktivnega prebivalstva, neuspešno zaposljivost in težak položaj tistega dela prebivalstva, ki se ne more zaposliti, pa bi si to želel.

Z večanjem števila brezposelnih oseb, ki so postale brezposelne zaradi procesov gospodarskega prestrukturiranja in kadrovske sanacije podjetij, zmanjšanja zaposlitvenih zmožnosti in spremembe strukture povpraševanja po delovni sili, je brezposelnost v Sloveniji dobila izrazit strukturni značaj. Strukturna brezposelnost pa je najtežja oblika brezposelnosti, saj je dolgotrajna in vključuje najtežje zaposljive osebe, ki se težko prilagajajo novim razmeram na trgu.

Brezposelnost zmanjšuje posameznikov dohodek ter povečuje neenakost in kakovost človekovega kapitala. Da bi te težave odpravili, je k problemu zmanjševanja brezposelnosti in spodbujanju zaposlovanja potrebno pristopiti z aktivnim in celostnim pristopom, se pravi z aktivno politiko zaposlovanja. S programi aktivne politike zaposlovanja želi država vzpodbuditi posameznika k aktivnemu reševanju svojega statusa brezposelnosti.

V Pomurju se srečujemo z velikim številom brezposelnih, zato so programi aktivne politike zaposlovanja zelo pomembni in nepogrešljivi. V regiji veliko pozornost namenjajo kritičnim skupinam brezposelnih: invalidom, dolgotrajno brezposelnim, mladim brez strokovne izobrazbe in starejšim od 50 let.

Iz razčlenitve programov in ukrepov aktivne politike zaposlovanja je razvidno, da je brezposelnim osebam na voljo veliko programov, ki jim pomagajo pri izboljšanju njihovega stanja.

Programi, ki jih izvaja aktivna politika zaposlovanja, nudijo brezposelnim osebam nova znanja in spretnosti ter tako omogočajo večjo zaposlitveno možnost.

Poleg pridobivanja izobrazbe in novega znanja je za brezposelne pomemben tudi socialni vidik programov, saj so tako deležni podpore s strani države in drugih udeležencev programov.

V Pomurju se je v programe aktivne politike zaposlovanja vključilo 4.594 oseb (največ v programe svetovanja in pomoč pri zaposlitvi ter v javna dela).

Za uspešno odpravljanje brezposelnosti je nujno potrebno prilagajanje delovne sile hitrim spremembam in gospodarstvu. Temeljna investicija je investicija v znanje in ljudi, saj je ljudi potrebno spodbujati k vseživljenjskemu učenju in prilagajanju.

Nenazadnje pa je izobraževanje eno izmed ključnih področij, po katerih se bomo uveljavili v EU.

Za Pomursko regijo velja, da je ena od najmanj razvitih regij v Sloveniji. Zanja so značilni upadanje števila prebivalstva in njegovo staranje, nizka rodnost, visoka smrtnost ter odliv mladega kadra iz regije. Na trgu dela se regija spopada s strukturnim neskladjem in pomanjkanjem visoko izobraženega kadra. Z vključitvijo Slovenije v EU ima obmejna regija večje možnosti za pridobitev evropskih sredstev. Z njimi bi morali vzpodbujati sodelovanje podjetij z višjimi šolami, da bi mlade že predčasno vpeljali na trg dela, podjetja pa bi si z njimi zagotovila kvalitetno delovno silo.

Ker delujemo na globalnem trgu dela in delovne sile, se vsa podjetja soočajo z nenehnim bojem za preživetje. Zaradi demografskih vplivov oziroma staranja prebivalstva in velikega zmanjševanja naravnega prirastka, se bomo morali soočiti z dodatnimi novimi izzivi, med katerimi bo pomanjkanje delovne sile predstavljalo največjo težavo.

Med glavne razloge za zaposlovanje tuje delovne sile, spadajo strukturna neskladja na trgu dela. Podjetja povprašujejo za kader s specifičnimi znanji, za nekvalificirane kot tudi kvalificirane delavce. Podjetja se odločajo za zaposlovanje visokokvalificiranega menedžerskega tujega kadra, ker naj bi le-ta potencialno razmišljala in delovala globalno, kar pa je ključnega pomena, ko podjetje želi podreti in uspeti na tujih trgih.

LITERATURA

1. BEVC Milena: Migracije v Sloveniji v luči vključitve v EU. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja, 2000, str. 107.
2. BEŠTER Romana: Migracijska politika Slovenije in EU. Primerjava zakonodaje, strateških dokumentov in priporočil, s poudarkom na integracijski politiki. Ljubljana: Mirovni inštitut, 2003, str. 24.
3. CEJ Tatjana: Brezposelnost na območju Nove gorice. Diplomsko delo. Maribor: Poslovno-ekonomska fakulteta, 2006, str. 37.
4. ČERNIGOJ Sadar, N., Verša, D.: Zaposlovanje žensk. Politika zaposlovanja. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, str. 398-430.
5. HROVATIN Nevenka: Uvod v gospodarstvo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2002, str. 377.
6. DJOKIĆ Martina: Novosti pri delu tujcev v Sloveniji. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 2000, 4, str. 58.
7. DOMADENIK Irena: Merjenje brezposelnosti. Slovenija – Statistika – Evropska unija. Zbornik posvetovanja statistikov. Radenci: Zavod RS za statistiko in Statistično društvo Slovenije, 1994, str. 308-316.
8. IGNJATOVIĆ Miroљjub: Trg delovne sile v Sloveniji v devetdesetih letih 20. stoletja. Politika zaposlovanja. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2002, str. 12-31.
9. KAJZER Alenka: Trg dela in brezposelnost v Sloveniji. Doktorska disertacija. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta, 1996, str. 241.
10. KOPAČ Anja et al. Evropska politika zaposlovanja. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2002, str. 58-72.
11. KUŽET Zora: V Sloveniji dela nekaj manj kot tri tisoč državljanov EU. Za izobražene nismo zanimivi. Večer, Maribor, 2006, 1, str. 1.
12. KENDA Albina: Nekdanji nas imajo raje kot zdajšnji. Finance, Ljubljana, 2007, 81, str. 23.

13. MALAČIČ Janez: Demografija. Teorija, analiza, metode in modeli. 5. izdaja. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2003, str. 378.
14. MALAČIČ Janez: Staranje prebivalstva Slovenije po projekcijah prebivalstva 2001-2036: naravna rast nasproti celotni rasti prebivalstva. Statistika kot orodje in vir za kreiranje znanja uporabnikov. Radenci: Statistični urad RS, 2003, str. 174-184.
15. MALAČIČ Janez. Imigracije in trg dela v Sloveniji: od priseljevanja sohržavljanov do zaposlovanja tujcev. Naše gospodarstvo. 2008, 1-2, Ekonomsko-poslovna fakulteta Maribor, str. 48-52.
16. MALAČIČ Janez: O definiciji in ugotavljanju (merjenju) brezposelnosti. Statistika dela, delovnih in življenjskih pogojev. Zbornik referatov 5. Mednarodnega statističnega posvetovanja. Radenci. 1995. Ljubljana: Statistični urad RS in statistično društvo Slovenije, 1995, str. 64-71.
17. OLENIK Dagmar: Aktivna politika zaposlovanja v Sloveniji. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2003, str. 23.
18. PAVLIHA Milan et al.: Javna dela v Sloveniji. Ljubljana: Republiški zavod za zaposlovanje, 1996, str. 224.
19. RAKAR Robert: Vstop na evropski trg delovne sile prinaša prednosti in slabosti. Evrobilten, Ljubljana, 2000, 19, str. 4-5.
20. SAGADIN Tone, Žohar Franci: Uvod v gospodarstvo. Celje: Visoka komercialna šola Celje, 2005.
21. SMOGAVEC Boža: Aktivna politika zaposlovanja in financiranje programov javnih del. Diplomsko delo. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta, 2005, str. 32.
22. SMONKAR Jasna: Brezposelni in iskanje zaposlitve. Zaposlovanje: približevanje Evropi. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 1994, str. 81-101.
23. SVETLIK Ivan: Brezposelnost in zaposlovanje. Ljubljana: Delavska enotnost, 1985, str. 37-39.
24. SVETLIK Ivan: Priložnosti in tveganja na trgu delovne sile. Zaposlovanje – perspektive, priložnosti, tveganja. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče, 1992, str. 32-49.
25. SVETLIK Ivan: Trg delovne sile v Sloveniji v luči vključevanja v EU. Raziskovalni projekt. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2000, str. 25.

26.SVETLIK Ivan, Batič Mavricija: Aktivna politika zaposlovanja. Politika zaposlovanja. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2002, str. 144-163.

VIRI

1. Aktivno prebivalstvo, Slovenija, metodološka pojasnila
URL=«http://www.stat.si/doc/metod_pojasnila/07-009-mp.htm«. 10. 5. 2008.
2. Interna gradiva Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve
3. Letno poročilo. Murska Sobota: Zavod RS za zaposlovanje, 2006, str. 35
4. Letno poročilo. Murska sobota: Zavod RS za zaposlovanje, 2007, str. 47
5. Letno poročilo. Murska sobota: Zavod RS za zaposlovanje, 2008, str. 26-36
6. Pravilnik o izvajanju ukrepov aktivne politike zaposlovanja. Ur. list RS, št. 5/07
7. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
URL=«http://www.mddsz.gov.si/si/statistika/denarna_socialna_pomoc/«. 26. 8. 2009.
8. Center za socialno pomoč Murska Sobota
URL=«http://www.csd-ms.si/Poroilo_tiskovne_konference,265,1162.html«. 31. 8. 2009.
9. Program ukrepov Aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007-2013
URL=«http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti/_pdf/apz_2007_2013.pdf«. 13. 5. 2006.
10. Regionalno razvojna agencija Mura
URL=«<http://www.rra-mura.si/sl>«. 13. 5. 2008.
11. Republika Slovenije, Slovenija jutri. Človeški kapital, delovna sila in trg dela
URL=«<http://www.slovenijajutri.gov.si/fileadmin/urednik/dokumenti/ck2.pdf>«. 2. 6. 2008.
12. Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti. Ur. list RS, št. 107/06

KAZALO TABEL

Tabela 1: Število upravičencev do denarne socialne pomoči v Sloveniji po regijah.....	24
Tabela 2: Prebivalstvo v Pomurju.....	25
Tabela 3: Število aktivnega prebivalstva v Pomurju 2008.....	26
Tabela 4: Prijavljena prosta delovna mesta in zaposlitve v Pomurju za leti 2007 in 2008 (po uradih za delo)	28
Tabela 5: Vključitev v posamezne aktivnosti.....	31
Tabela 6: Število prejemnikov denarnih nadomestil in denarne pomoči v Pomurju (povprečje za leto 2008).....	37
Tabela 7: Izdana delovna dovoljenja v Pomurju (v letih 2006-2008)	40
Tabela 8: Izdana delovna dovoljenja za zaposlitev tujcev (december 2008).....	41

IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA

Študentka Valentina Padar izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Janeza Malačiča.
Dovoljujem objavo diplomskega dela na internetnih straneh.

Lektorica diplomskega dela je Dora Roškar, prof. nem. in slov.

Žižki, 10. 9. 2009

Študentka:
Valentina Padar